

**UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA**

**Návrat osob dlouhodobě žijících v zahraničí do Česka se
zaměřením na ty, kteří v zahraničí nebyli zdravotně pojištění**

Bakalářská diplomová práce

Olomouc 2016

Hana Šimčíková

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA SOCIOLOGIE, ANDRAGOGIKY A KULTURNÍ
ANTROPOLOGIE

**Návrat osob dlouhodobě žijících v zahraničí do Česka se
zaměřením na ty, kteří v zahraničí nebyli zdravotně pojištěni**
Bakalářská diplomová práce

Obor studia: Sociální práce

Autor: Hana Šimčíková

Vedoucí práce: Doc. Mgr. Dan Ryšavý, Ph.D.

Olomouc 2016

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou prací na téma „**Návrat osob dlouhodobě žijících v zahraničí do Česka se zaměřením na ty, kteří v zahraničí nebyli zdravotně pojištěni** „
vypracoval(a) samostatně a uvedl(a) v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použil(a).

V Olomouci dne.
.....

Podpis

Anotace

Jméno a příjmení:	<i>Hana Šimčíková</i>
Katedra:	Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie
Obor studia:	<i>Sociální práce</i>
Obor obhajoby práce:	<i>sociální práce</i>
Vedoucí práce:	<i>Doc. Mgr. Dan Ryšavý, Ph.D.</i>
Rok obhajoby:	<i>2017</i>

Název práce:	<i>Návrat osob dlouhodobě žijících v zahraničí do Česka se zaměřením na ty, kteří v zahraničí nebyli zdravotně pojištěni</i>
Anotace práce:	<i>Cílem práce je zjistit jakým způsobem se vyvíjí život osob, které žily dlouhodobě v zahraničí a nyní se z různých důvodů vracejí do ČR, z hlediska jejich zdravotního pojištění. Práce vychází z profesní zkušenosti, že někteří lidé dlouhodobě pobývající mimo ČR se vracejí do ČR a mají mnoho problémů jak zdravotních (nás systém bezplatné zdravotní péče je pro všechny trvale žijící občany nastaven stejně. Tj. i ten, kdo dlouhodobě neplatí zdravotní pojištění dostane plnou péči, což není všude ve světě takto), tak ekonomických, nejsou schopni doložit zdravotní pojištění v zahraničí po návratu do ČR. Zde je zdravotní pojišťovna nucena pojištění v ČR zpětně pět let otevřít a vymáhat (ne vždy úspěšně) pojistné po občanovi.</i>
Klíčová slova:	<i>Češi – zahraničí – občanství – zdravotní pojištění – opuštění vlasti – návrat krajané</i>
Title of Thesis:	<i>The return of long-term living abroad to the Czech Republic with a focus on those who were abroad health insurance</i>

Annotation:	<i>The work is dedicated and long-term knowledge of Czechs living abroad who return to live back in the Czech Republic. Work gives readers how specific reasons for their departure abroad, as well as the causes of their returns back to Bohemia. Simultaneously address issues directly related to this topic and addresses the issues which, in practice, in this context occur, or is it still failed to completely resolve. There are also described the rights and obligations of Czech citizens in a given context. The last part is a concrete example of a family living abroad, who plans to return to the Czech Republic for a more concrete idea of the reader above theories into practice the life of these individuals.</i>
Keywords:	<i>Czechs - Foreign - citizenship - health insurance - leave their homeland - the return of compatriots</i>
Názvy příloh vázaných v práci:	
Počet literatury a zdrojů:	28
Rozsah práce:	62 stran

Kontrolní list k diplomové práci pro potřeby studenta, nevkládá se do práce.	Ano
Bakalářská diplomová práce má minimální rozsah 30 normostránek (30 x 1800 znaků s mezerami, tedy minimálně 54 000 znaků s mezerami), a to zpravidla bez příloh s výjimkou prezentace dat a textů, které jsou výsledkem vlastní práce autora.	
Součástí práce je anotace a klíčová slova v českém (slovenském) a anglickém jazyce.	
V Úvodu práce je formulován cíl práce a výzkumná otázka vztahující se k oboru studia, v němž je práce předkládána.	
Cíl není formulován za pomoci slovesa „zjistit“ nebo „zmapovat“ bez další specifikace. Jsou použita slovesa, která umožňují konstatovat, že bylo dosaženo cíle (popsat, analyzovat, charakterizovat, srovnat, kategorizovat, modelovat, ...).	
Cíl má v anotaci, úvodu i při vyhodnocování jeho dosažení v závěru stále stejnou formulaci.	
Výzkumná otázka je srozumitelně formulovaná, souvisí s cílem práce a na jejím konci je otazník.	
Je formulována metoda práce (v Úvodu či samostatné kapitole. Je to dáno dohodou s vedoucím práce a rozsahem, složitostí popisu metody).	
Teorie se vždy vztahuje k cíli práce či empirii pojednávané v práci.	
V seznamu Literatury a zdrojů jsou jen bibliografické záznamy, na které se v textu diplomové práce odkazuje. A naopak tituly a autoři, kteří jsou v práci citováni, jsou s bibliografickým záznamem uvedeni i v seznamu literatury a zdrojů.	
Všechny bibliografické citace v seznamu literatury jsou podle jedné aktuálně platné citační normy, zpravidla APA.	
V celé práci je použit jeden způsob odkazování na bibliografické záznamy uvedené v seznamu Literatury a zdrojů.	
V textu nejsou odkazy na internetové linky, ale odkazy na tituly v seznamu Literatury a zdrojů, kde je literatura či zdroj uveden i s internetovým odkazem (dle platné normy), má-li tento charakter.	
Podkapitoly práce mají logické řazení. Podkapitoly nejsou tvořeny jedním odstavcem textu.	
Kapitoly a podkapitoly nekončí odrážkami nebo odkazem na zdroj, ale dílčím závěrem, syntézou, shrnutím autora s ohledem na cíl práce.	
Struktura práce je vyvážená, hlavní kapitoly práce by měly mít obdobný rozsah a obdobné členění do podkapitol.	
V případě empirické práce je součástí empirické kapitoly i Diskuse, která vztahuje výsledky k teoretickému ukotvení práce.	
Úvod, Závěr, Seznam literatury a zdrojů, Seznam tabulek, grafů, schémat a obrázků, Seznam příloh se jako kapitola nečíslijí.	
Je rozlišováno mezi tabulkami, grafy, schémata a obrázky. Při používání grafu zvažte, co graf zobrazuje a jeho typ. Použití koláčového grafu pro dvě proměnné, např. zobrazení pohlaví respondentů, není dobrá volba. Stejně jako pracovat s relativními četnostmi v případě malého výzkumného souboru.	
Tabulky, grafy, schémata a obrázky mají názvy, jsou číslovány a jsou u nich uvedeny zdroje a jsou interpretované. Pokud jsou v příloze, je na ně odkazováno v textu.	

Obsah

Abstrakt.....	10
Úvod.....	11
1 Češi se dvěma „domovy“ a otázky občanství.....	13
1.1 Historický kontext odchodu Čechů do zahraničí.....	13
1.2 Současný pohled na otázky občanství.....	15
2 Současné důvody opuštění vlasti a návratu zpět	17
2.1 Pracovně ekonomické důvody.....	17
2.2 Režimové – touha po větší svobodě.....	23
2.3 Pocit bezpečí.....	24
2.4 Potřeba „patřit někam“, sounáležitosti	25
2.5 Odlišnost kultur, jiné tradice.....	26
3 Statistiky, počet Čechů a Slováků žijících v zahraničí.....	28
4. Odchod a návrat do vlasti v kontextu zdravotního pojištění.....	30
4.1 Rozsah péče placené ze zdravotního pojištění	31
4.2 Modelový příklad – ověření fungování systému sociálního zabezpečení v zemi, kam se přestěhovala Susanne.....	32
4.3 Diference v posuzování stupně invalidity.....	33
5 Práva a povinnosti Čechů žijících v zahraničí obecně	33
5.1 Čeští krajané.....	33
5.1.1 Příběh Vladimíra Krajiny	34
5.2 Legislativní postavení krajanů	36
5.3 Výskyt krajanů a současné krajaňské spolky	37
5.4 Občané ČR žijící v zahraničí	42
6 Práva a povinnosti Čechů žijících v zahraničí a vracející se zpět v kontextu zdravotního pojištění.	43

6.1 Dávky v EU.....	44
6.2 Cena ošetření a léčby v zahraničí.....	45
6.3 Návrat z pracovního pobytu v zahraničí	48
7. Kazuistika životního příběhu dlouhodobého pobytu ve Vietnamu	51
7. 1 Bytové podmínky.....	52
7. 2 Životní prostředí daného města.....	55
7. 3 Charakter města, obyvatelstvo	55
7. 4 Rozdílné zvyky a tradice místních obyvatel.....	56
7. 5 Chování místních obyvatel	57
7. 6 Přístup zaměstnavatele se jeví jako klíčový.....	59
7. 7 Dostupnost základních služeb	60
7. 8 Zvyklosti cizinců ve Vietnamu.....	60
Závěr.....	62
Seznam literatury.....	64
Seznam obrázků a tabulek	68

Abstrakt

Práce se věnuje problematice a poznatkům Čechů dlouhodobě žijících v zahraničí, jež se vracejí žít zpět do České republiky. Práce podává čtenáři jak konkrétní důvody jejich odchodu do zahraničí, tak i příčiny jejich návratů zpět do Čech. Současně řeší otázky související přímo s touto tematikou a řeší problematiku otázky, které v praxi v tomto kontextu nastávají, či se je nepodařilo doposud zcela vyřešit. Dále jsou zde popisovány práva a povinnosti českých občanů v daném kontextu. Poslední část práce představuje konkrétní příklad rodiny žijící v zahraničí, jež plánuje návrat zpět do Čech, pro konkrétnější čtenářovu představu výše zmíněné teorie v praxi života těchto jedinců.

Klíčová slova

Češi – zahraničí – občanství – zdravotní pojištění – opuštění vlasti – návrat krajané

Úvod

S ohledem na stále zvyšující se počet Čechů pracujících v zahraničí, a s tím i související jejich narůstající počet při návratu zpět do ČR, je podstatné pro Českou republiku znát důvody této migrace do zahraničí a zpět, neboť i tyto jevy značně ovlivňují ekonomickou stabilitu České republiky a dobře vytvořené vztahy s krajany působí jako preventivní strategie ČR i v otázkách bezpečnosti (např. období krize a války, jež by v ČR mohla nastat aj.).

Práce, vybraná z výše uvedeného důvodu, se věnuje problematice práv a povinností Čechů, kteří žijí dlouhodobě v zahraničí a poté se navracují z rozličných důvodů zpět do České Republiky.

Na začátku autor nastiňuje čtenáři stručně historické kořeny této tematiky Čechů se „dvěma domovy“.

V tomto kontextu se text nadále věnuje otázkám občanství a již konkrétním obvyklým důvodům odchodu do zahraničí a návratu zpět (jako např. pracovní-ekonomické, režimové aj.).

Kromě statistických údajů a odhadů Čechů žijících v zahraničí se text věnuje i důležitým informacím o zdravotním pojištění v daných souvislostech, rozebírá otázky práv a povinností českých občanů v tomto kontextu a také se zaměřuje na problematiku krajanů v zahraničí, kteří jsou z vlasteneckého pojetí považováni za rovnoprávné Čechy.

Poslední kapitola práce je pro lepší pochopení jednotlivých faktorů, pocitů a vnímání Čechů žijících v zahraničí, kteří se chtějí navrátit žít zpět do ČR, věnována již konkrétnímu příkladu vybrané rodiny žijící dlouhodobě ve Vietnamu. Tento příklad také názorně demonstuje čtenáři jednak důvody

odchodu zmíněné také v teoretické části práce, tak i důvody jejího návratu zpět do Čech.

Autor práce na něm poukazuje myšlenkovou analýzou již zmíněné teoretické poznatky odehrávané ve skutečném životě daných jedinců.

V samotném závěru práce jsou shrnuty nejdůležitější poznatky a problematické otázky z dané oblasti s danými podněty po jejich řešení v budoucnosti, jejichž shrnutí je cílem této práce.

Smyslem je tedy sumarizovat a vytvořit shrnutí podnětných nápadů, které budou prakticky motivovat k řešení problematických otázek žití Čechů v zahraničí a jejich návratu zpět do České Republiky, o které se pokouší autor v závěru této práce.

1 Češi se dvěma „domovy“ a otázky občanství

Jak výstižně uvedl, obdobně jako řada odborné literatury zabývající se historií Čechů, Spolek České kořeny, dokonce několikrát v naší moderní historii masově odcházely za neklidných skutečností desetitisíce, většinou erudovaných a nadaných lidí ze své vlasti.¹

Důvody opuštění své vlasti, a naopak důvody navrácení se zpět, jsou velmi rozličné. Tuto pestrou škálu důvodů lze spatřovat již v historii, tak i v současnosti. Důkazem pobytu Čechů žijících dlouhodobě v zahraničí je řada historických záznamů odborné literatury. Pro ucelení poznatků výše zmíněného tématu o těchto příkladech, s ohledem na daný limit této práce, hovoří stručně následující subkapitola.

1.1 Historický kontext odchodu Čechů do zahraničí

V českých dějinách lze jmenovat řadu příběhů Čechů, jež odešli do zahraničí (např. emigrace, exil aj.).

K těmto příkladům lze řadit např. doby, kdy řada Čechů pojímala a vnímala emigraci jako šanci. Například dle oficiálních údajů již v letech 1821–1912 z německy mluvících zemí, kam se řadilo Prusko a Rakousko, se vystěhovalo 5, 45 milionu lidí, a to zejména z hospodářských důvodů, v důsledku krize, vlivem revolučních událostí roku 1848 a také vlivem zlaté horečky ve Spojených státech.

¹ Spolek České kořeny: Příběhy o cestách za svobodou [online]. „Nedatováno“, [cit. 14 11. 2016]. Dostupné z URL: < <http://www.ceskekoreny.cz/>>

Jako další příklad lze jmenovat období na přelomu dvacátých až třicátých let, kdy další vlna emigrantů odešla z Čech a Slovenska právě kvůli krizi. Jednalo se zejména o chudší vrstvy obyvatel mířících do Argentiny.²

V květnu 1945 zase nastalo po několikadenním povstání vůči okupantům k naplnění hlavního cíle československého exilu z let druhé světové války – obnovení Československa. Z východu i západu se nazpět vracely tisíce exulantů, s cílem podílet se na budování nové republiky.³

Problematika Čechů, jež se v současnosti vrací zpět do Čech, i poté, co v zahraničí žili dlouhodobě, není tedy novodobá, jak by se na první pohled mohlo zdát.

Bylo by možné jmenovat celou řadu případů a důvodů jejich odchodů a návratu zpět, jako např. nezaměstnanost, větší svoboda slova, válka, možnost vzdělání, politický režim aj. další vlivy, které se nakonec u řady těchto jednotlivců podílely na rozhodnutí, zda opustit svoji rodnou vlast a opět se do ní po letech navrátit.

S ohledem na daný limit práce při bližším zájmu o tyto historické události a další příklady odkazují čtenáře na seznam literatury na konci práce.

² ALBRIGHT, Madeleine Korbel a Lucie WITTLICHOVÁ. *Vzkazy domů: příběhy Čechů, kteří odešli do zahraničí : (emigrace a exil 1848-1989) = Messages home : stories of Czechs who went abroad : (emigration and exile 1848-1989)*. Přeložil Radek BLAHETA. Praha: Dny české státnosti, 2012, s. 6-7. ISBN 978-80-904980-1-3.

³ ALBRIGHT, Madeleine Korbel a Lucie WITTLICHOVÁ. *Vzkazy domů: příběhy Čechů, kteří odešli do zahraničí : (emigrace a exil 1848-1989) = Messages home : stories of Czechs who went abroad : (emigration and exile 1848-1989)*. Přeložil Radek BLAHETA. Praha: Dny české státnosti, 2012, s. 202–203. ISBN 978-80-904980-1-3.

Přesto, že řada lidí již v historii do zahraničí odešla a dlouhodobě zde žila a pracovala, cítí se stále občany České republiky a zároveň přijmuly kulturní identitu zahraničního místa, kde dlouhodobě žili, i přesto, že se nakonec rozhodli navrátit zpět do Čech, řešili často sami v sobě tzv. otázku „občanství“, obdobně, jako to řešil i náš stát, jak objasní text následující subkapitoly.

1.2 Současný pohled na otázky občanství

Již v roce 1912 se objevily zprávy, že kdo chce získat cizí občanství, tak se již zjevně nebude muset vzdávat toho českého.

Doposud mohli dvojí občanství mít většinou jen ti, co mají uzavřené manželství s cizincem. Stát též dovolí jednoduše získat občanství krajanům v zahraničí. Přihlíží k tomu návrh zákona o státním občanství ČR, který zpracovalo ministerstvo vnitra. V současnosti oproti historii nastaly velké změny. Emigranti a jejich potomci se u požadavku o české občanství dle nového zákona nemusejí vzdávat svého současného občanství, ani pobývat na území Česka. Nová právní úprava též nebude restringovat možnost zjednodušeného získání občanství jen na osoby, které ztratili české či československé občanství od 25. 2. 1948 do 28. 3. 1990.

Dle Stanislava Kázeckého, zplnomocněnce pro krajanské otázky ministerstva zahraničí, Češi v cizině zákonodárné úpravy přivítají. Mnozí odešli do zahraničí nuceně a občanství jim bylo odejmuto. Možnost znovu nabít českého občanství má proto pro většinu z nich velice mohutný morální smysl. Podpoří to jejich pocit jednoty s jejich rodnou zemí.

Velký zájem o občanství je dle něj v krajanských spolicích USA a Kanadě, celkově též v posledním období mezi zájemci markantně přibývá potomků krajanů. Dle odhadu ministerstva žijí v zahraničí přibližně 2 miliony Čechů.

Občanům EU stačí k nabití občanství pouze tři roky trvalého pobytu.

Upravují se i podmínky pro nabití českého občanství u lidí z členských států, Evropské unie a Švýcarska, Lichtenštejnska, Norska a Islandu. Předpokladem je, zkrácení vyžadované doby povoleného stálého pobytu k poskytnutí občanství ČR na dobu 3 let.

Pro občany zbývajících států bude i dále pěti letá doba. Loni obdrželo české občanství 561 lidí z členských států EU, o rok dříve to bylo pouze 275.

Dle některých odborníků na danou problematiku však bude po schválení nového zákona pro všechny cizince komplikované české občanství nabít. Budou totiž muset ukázat znalost českých skutečností či doložit, že zde byli po celý čas trvalého pobytu. Bude se též prověřovat, zda mají úzký vztah k Česku a jsou začleňováni z pohledu pracovního, rodinného a sociálního. To se zatím jeví jako nepřijatelné.

Prozatím není rozhodnuté, jestli si cizinci, kteří získají české občanství, budou moci ponechat i své původní. Návrh zákona totiž zahrnuje jak variantu, jenž to dovoluje, tak zachování dnešního stavu.

Zákon se zabývá i státoobčanským bezdomovectvím – tedy osobami, jenž nemají žádné státní občanství (na sklonku loňského roku bylo takovýchto osob s dočasným nebo trvalým pobytem v Česku 747). Anuluje se i nařízení,

dle kterého někteří Slováci dlouhodobě přebývající v Česku nabili české občanství za snadnějších podmínek.⁴

2 Současné důvody opuštění vlasti a návratu zpět

Začátek práce již nastínil rozdílnost důvodů jednotlivých českých občanů, jež se rozhodli odejít na delší čas do zahraničí a opět se navrátit zpět.

Tyto důvody lze dělit následovně:

- Pracovně-ekonomické a
- Režimové.

Pochopitelně lze nalézt řadu jiných důvodů. Prezentovány jsou tak jedny z nejznámějších.

Blíže je popíše čtenáři následující text.

2.1 Pracovně ekonomické důvody

Současná doba umožňuje řadě mladých jedinců a zejména nastupující generaci využít možností, které v určitých dřívějších politických režimech České republiky nebyly pojímány jako nabízená samozřejmost.

S nárůstem vzdělanosti ovládnutí cizího jazyka se tyto nabídky soudobě rozšiřují na více zemí a destinací, kam řada Čechů odjíždí za prací.

Dle následující tabulky lze vyčíst při komparaci jednotlivých let, jak moc se od roku 2006 navýšil do roku 2014 počet Čechů pracujících v zahraničí:

⁴ IDNES.cz. Když získají cizí, netratí české [online]. 19. února 2012, [cit. 14. 11. 2016]. Dostupné z URL: < http://zpravy.idnes.cz/cesi-budou-moci-ziskat-dvoji-obcanstvi-dyz-domaci.aspx?c=A120213_143330_domaci_jj

Češi pracující v zahraničí	
Rok	Čechů v cizině
2006	54 654
2007	76 396
2008	61 825
2009	82 267
2010	83 285
2011	93 972
2012	96 212
2013	97 342
2014	110 394

Zdroj: http://ekonomika.idnes.cz/vice-cechu-vyjelo-do-ciziny-za-praci-db3-/ekonomika.aspx?c=A150408_111125_ekonomika_fih

Obr. 1 Počet Čechů pracujících v zahraničí

Počet Čechů pracujících v zahraničí se v podstatě zdvojnásobil.

Mezi nejpopulárnějšími konečnými destinacemi, do nichž se Češi přemísťují za práci, je Velká Británie, Irsko a přilehlé Německo. Lidé však odcházejí za práci i do Francie, Španělska či Skandinávie. Pro mladé lidi je velice zajímavá pracovní praxe v USA.

Češi, jenž pracují v zahraničí, mnohdy nalézají uplatnění ve zdravotnictví, v gastronomii, technických oborech a v informačních technologiích. K odchodu do zahraničí jsou motivováni tedy především ekonomickými důvody.⁵

⁵ Novinky.cz: Čtvrtina Čechů žijících v zahraničí uvažuje o návratu do vlasti [online]. 21. Července 2016, [cit. 14. 11. 2016]. Dostupné z URL: <<https://www.novinky.cz/kariera/409762-ctvrtina-cechu-zijicich-v-zahranici-uvazuje-o-navratu-do-vlasti.html>>

Na druhou stranu s tím, jak se mění současná ekonomická situace jednotlivých zemí se Češi se vrací z ekonomických důvodů zpět do České Republiky, jako např. z Irsku.

V Irsku bylo, až do roku 2004 je několik Čechů na rekreaci. Po vstupu Česka do EU bylo Irsko jednou z mála zemí, jež otevřela svůj trh práce.

Irská ekonomika v té době zažívala mimořádný rozkvět, hovořilo se o ní jako o keltském tygrovi a do země započali spěchat Poláci, Slováci a též Češi. Jak přebývá Česká komunita v Irsku nyní a jak jí postihuje ekonomická krize?

Irsko postihla ekonomická krize pravděpodobně intenzivněji nežli jiné evropské země. Kdo teď ztratí práci, novou najde velmi těžko. Češi jsou zde momentálně bez práce a pobírají sociální podporu.

Spousta jich již všechny pokusy vzdala a navrací se zpět. Naopak v čase největšího rozmachu bylo v Irsku více jak dvanáct tisíc Čechů, v současnosti jich může být přinejmenším kolem deseti tisíc. A do Česka se navrací pořád další a další.⁶

Už řadu let je Česko členem Evropské unie a s tím také rostl počet lidí, jež si na živobytí jezdí vydělávat do zahraničí. Ne všichni ovšem touží zůstat v cizině a zde prožít celý svůj život, a tak se po určité do Čech navrací. Jenže i tento návrat do vlasti může být pro ně v určitých věcech těžší, než očekávají. Jaké dokumenty by si měli v takovou chvíli do Čech z ciziny dovést, aby se nepřipravili o nárok na důchod či nemocenskou, jsou pro tyto jedince zcela klíčové informace, obdobně jako takové, jaké instituce by měly na své navrácení upozornit.

⁶ Český rozhlas: Češi se vrací z Irsku domů [online]. 23. Května 2009, [cit. 17. 11. 2016]. Dostupné z URL: < http://zpravy.rozhlas.cz/radiozurnal/zzz/_zprava/cesi-se-vraceji-z-irsku-domu--585948>

Drtivá převaha jednotlivců, jež dlouhodobě pracují v zahraničí, si během jejich pobytu tam neplatila v Česku také zdravotní pojištění. Pokud tedy skončí práci v zahraničí a rozhodne se navrátit do Čech, měla by tato skupina zkontaktovat zejména některou tuzemskou zdravotní pojišťovnu a nechat se opět pojiřit.

Pojišťovna nadále vyžaduje dokumenty, jež prokazují, že dotyčná osoba měla v cizině řádné pojištění. Ještě před návratem je tedy vhodné získat od příslušné zahraniční pojišťovny potvrzení, jenž dokládá účast dotyčné osoby v tamním systému. Může se jednat například i o standardizovaný evropský formulář E104, případně lze doložit pojištění v cizině taktéž výplatními páskami.

Pokud v Česku nemá pak dotyčná osoba práci, měla by zkontaktovat taktéž úřad práce. Pomůže ji vyhledat nové zaměstnání. S českou podporou v nezaměstnanosti ovšem nemůže počítat – po návratu ze zahraničí obvykle v těchto situacích nevzniká nárok. Primárním pravidlem je, že migrující pracovníci spadají pod sociální systém státu, v němž pracovali. Výjimka se vztahuje výlučně na přeshraniční pracovníky (o kterých bude ještě podrobněji v textu zmínka). To jsou jedinci, jež si zachovávají zázemí v jednom státě a na limitovanou dobu se přesunou za zaměstnáním do jiného státu.

Pokud si ovšem alespoň na krátký čas naleznou práci v Čechách a potom budou propuštěni, bude už jim podporu v nezaměstnanosti vyplácet zdejší Úřad práce. Při posouzení nároku přitom bere v potaz i dobu, po kterou dotyčná osoba odváděla pojištění v zahraničí.

Pokud ovšem dotyčné osobě nárok na podporu v nezaměstnanosti v cizině vznikl, může o ni žádat tam a potom si ji nechat převézt do ČR. Dle České

správy sociálního zabezpečení ovšem v tomto případě zahraniční úřady tradičně požadují, aby dotyčný jedinec minimálně čtyři týdny hledal práci i tam. Až pokud ji nenalezne, povolí návrat do Čech. S tzv. přenositelným formulářem U2 se poté musí daná osoba českému úřadu práce hlásit do sedmi dnů potom, co přestala být k dispozici již zahraničním úředníkům.

Každý odpracovaný rok je důležitý taktéž pro vznik nároku na důchod. To ovšem při práci v cizině neplatí vždy. Občané, jež část života pracovali a žili ve státě, s nimž ČR nemá uzavřenou smlouvu k sociálnímu zabezpečení (např. Brazílie, JAR), musí pro takový nárok na český důchod naplnit podmínky vyplývající z českých právních předpisů, tj. dosažení důchodového věku a získání potřebné časové doby pojištění v ČR.⁷

Další věci, o které je podstatné se v souvislosti s návratem do ČR zmínit, jsou pocity těchto jedinců, které je samotné mohou překvapit.

Pokud totiž dotyčná osoba pobývala jistou dobu v zahraničí, může se stát, že ji po návratu domů provázejí všemožné pocity a uvědomění, že i když byla pryč sotva pár měsíců, mnoho věcí se zde změnilo. Psychicky se tedy vyrovnává s řadou nečekaných pocitů, mezi které mohou patřit např. tyto:

- Přesto, že je zpátky doma, cítí se smutná osamělá, ztracená, apatická. Může mít na určitou dobu pocit, že se chce najednou vrátit zpět do zahraničí.
- Často se ve svých snech vrací zpět do zahraničí. Za lidmi, se kterými se stýkala, na místa, jež navštívila, za jídly, jež na svých cestách ochutnala.

⁷ ČTK: Návrat z práce v cizině. Co po Vás budou chtít české úřady? [online]. 4. 4. 2014, [cit. 22. 11. 2016]. Dostupné z URL: < <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/1040574-navrat-z-prace-v-cizine-co-po-vas-budou-chtit-ceske-urady> >

- Přistihuje se, že se ji někdy pletou řeči a sem tam užívá zvláštní výraz, nesmyslná slova či souvětí. Mozek totiž po nějakou dobu stále pracuje ve druhém jazyce a není tak jednoduché jej rychle přeprogramovat zpět do rodné řeči.
- Žárí na všechny, jež se chystají do zahraničí, obzvláště pak na ty, kteří mají namířeno na stejné místo, kde pobývala. Najednou se jí totiž vybaví všechny věci, jež nestihla učinit, památky, jež nestihla vidět, místa, jež zapomněla navštívit.
- Uvědomí si, že už vlastně neví stoprocentně, kde je její opravdový domov, jelikož i když technicky vzato je to místo odkud pochází, v mnoha ohledech se po čas strávený v zahraničí cítila mnohem více jako doma tam než zpět zde.
- aj. pocity způsobující psychické rozladění.⁸

Pro zaměstnance jednotlivých úřadů, taktéž i sociální pracovníky, je podstatné tyto pocity, které se u Čechů dlouhodobě žijících v zahraničí objevují, znát. Mohou se nějakou aklimatizační dobu objevovat (obdobně i tam). Znat, chápat je a těmto jedincům poskytnout dostatek prostoru na danou aktuální změnu je potřeba. Chápat, že mohou být např. přecitlivělý a někdy reagují příliš obranně či přecitlivěle. Je profesionální nebrat si to osobně a zachovat klidný kooperativní přístup.

⁸ ČERMÁKOVÁ, Veronika: 10 pocitů, které vás budou provázet po návratu ze zahraničí [online]. 13. 4. 2014, [cit. 22. 11. 2016]. Dostupné z URL: < <http://www.studentpoint.cz/190-kuriozity-a-zajimavosti/15070-10-pocitu-ktere-vas-budou-provazet-po-navratu-ze-zahranici#.WDS9TVyoO2I>>

2.2 Režimové – touha po větší svobodě

Tyto důvody, kdy se občan neztotožní v danou chvíli s režimem své země, jejím politickým nastavením, bylo možné shledat již v nastínění historického kontextu uvedeného na začátku této práce.

Odborné zdroje často hovoří o situacích, kdy Češi odešli z komunistického Československa do světa „svobody“.⁹

Obdobně tak lze jmenovat rozličnou škálu důvodů, proč se i přes výše nastíněné po letech strávených v zahraničí Češi navracejí zpět do své rodné země, případně to plánují již při vstupu do zahraničí dopředu.

Patří sem např. tyto:

- Pocit bezpečí
- Potřeba „patřit někam“, sounáležitosti
- Nedostatečná psychická adaptace na jinou kulturu
- Strach, např. zda je zdravotní péče na stejně kvalitní úrovni aj. obavy (byť nemusí být vždy racionálně podložené)
- Využití pracovní příležitosti, možnost zaměstnatelnosti
aj.

Dle médií čtvrtina Čechů přebývajících v zahraničí pomýšlí o návratu do své vlasti.¹⁰

⁹ Spolek České kořeny: Příběhy o cestách za svobodou [online]. 2016, [cit. 14 11. 2016]. Dostupné z URL: < <http://www.ceskekoreny.cz/aktuality/spolecne/ceske-koreny-ve-vancouveru-pozvanka-kyjov-a4plus-mail.pdf> >

¹⁰ Novinky.cz: Čtvrtina Čechů žijících v zahraničí uvažuje o návratu do vlasti [online]. 21. Července 2016, [cit. 14 11. 2016]. Dostupné z URL: < <https://www.novinky.cz/kariera/409762-ctvrtina-cechu-zijicich-v-zahranici-uvazuje-o-navratu-do-vlasti.html> >

Jmenované důvody detailněji popisují následující subkapitoly.

2.3 Pocit bezpečí

Pocit bezpečí patří mezi jedny z nejzákladnějších pocitů, které člověk potřebuje mít uspokojeny pro svoji psychickou a duševní rovnováhu.

Lze tedy vycházet z teze, že dokud se takto osoba dlouhodobě v zahraničí cítí, nemá takovou potřebu návratu, jako v případě opačném (např. pokud se rapidně zhorší ekonomická situace a postavení země, vypukne válečný konflikt, prudce stoupá nezaměstnanost aj. důvody).

Mnohdy závisí na politické odpovědnosti daného státu, jak se tam „cizinci“, jež tam dlouhodobě žijí a také obvykle pracují, cítí.

Např. Spojené království se k dané problematice vyjádřilo tak, že Češi přebývající ve Spojeném království se nemusí obávat o své bezpečí, jak sdělil v Praze britský ministr zahraničí Johnson. Britská vláda podpoří ochranu Čechů a dalších obyvatel Evropské unie přebývajících ve Spojeném království. Britský ministr zahraničí Boris Johnson to sdělil v Praze po schůzce s šéfem české diplomacie Lubomírem Zaorálkem z ČSSD. Ten vyslovil znepokojení nad bezpečnostní situací v Británii po referendu o výstupu z EU.

Johnson uznal přínos 40 tisíc Čechů přebývajících ve Spojeném království a oznámil, že jejich práva budou chráněna za podmínek, že evropská

sedmadvacítka bude na oplátku ochraňovat práva Britů přebývajících na Evropské pevnině.¹¹

2.4 Potřeba „patřit někam“, sounáležitosti

Jak už bylo řečeno, čtvrtina Čechů, jenž odešli v minulých letech do zahraničí za prací, přemýšlí o návratu do vlasti. Ukázal to výzkum společnosti Monster mezi Čechy, jenž prostřednictvím pracovního portálu odešli pracovat do ciziny. Pro mnohé z nich je argumentem zamýšleného návratu smutek po rodině a přátelích.

Z výzkumu dále vzešlo, že k návratu jsou ochotnější především lidé, kteří už v cizině přebývají pět a více let.

Z hlediska věku je odhodlání vrátit se domů nejintenzivnější u členů věkové skupiny 35–40 let.

To je zdůvodňováno především tím, že tito lidé přebývají v zahraničí už delší čas a měli možnost nashromáždit zkušenosti i příležitost vydělat si zajímavé peníze. Přestože po příchodu zpět do České republiky musí předpokládat, že získají nižší plat, než na který byli navykli v zahraničí, mnozí z nich jsou ochotni tuto skutečnost přijmout.

Klíčovým parametrem se zdá být jejich snaha být v blízkosti rodiny, po které jim bylo smutno.¹²

¹¹ Český rozhlas: Češi žijící ve Spojeném království se nemusí bát o svou bezpečnost, řekl v Praze britský ministr zahraničí Johnson [online]. 11. listopadu 2016, [cit. 14. 11. 2016]. Dostupné z URL: < http://www.rozhlas.cz/zpravy/domaci/_zprava/cesi-zijici-ve-spojenem-kralovstvi-se-nemusi-byt-o-svou-bezpecnost-rekl-v-praze-britsky-ministr-zahranici-johnson--1668838>

2.5 Odlišnost kultur, jiné tradice

Odlišnost kultur a její jiné zvyky a obyčeje mohou být taktéž důvodem pro návrat jedince zpět do jeho rodné vlasti. Roli tedy hraje i sociokulturní odlišnost. Následující text objasní čtenáři tuto problematiku blíže.

Sociokulturní rozdílnost neboli jiný etnický či národnostní původ s sebou nese též rozdílné zvyky, obyčeje, vzorce jednání, tradice, vzory a hodnoty. Střet s většinovou populací, jenž se odlišně chová, vyznává rozdílné hodnoty a dodržuje odlišná pravidla, působí nově příchozím nemalé obtíže, mnohdy i tzv. kulturní šok. Všeobecně platí, že z čím vzdálenější země přicházející cizinci, tím rozdílnější je jejich kultura a tím silnější je tudíž pro ně i kulturní šok.

Ten musí zdolávat samozřejmě i děti, jež jsou postaveny před rozdílnou realitu daleko více než jejich rodiče, jež mohou pracovat v prostředí s ostatními cizinci (továrny, tržnice), kdežto děti musí bezprostředně od začátku navštěvovat danou školu, představující i kulturu zvoleného místa. Obdobným způsobem však má vliv setkání s rozdílem i na majoritu, jenž může přepisovat chování cizinců odlišný smysl, čímž mohou vznikat nepochopení a nedorozumění. S rozdílnou kulturou se totiž spojuje i přepisování rozdílných významů kupříkladu gestům a nonverbální komunikaci všeobecně.

Z tohoto důvodu je podstatné být interkulturně vnímavý a být při komunikaci s cizinci obezřetný i na tyto neverbální projevy. Neznamená to, že bychom si museli osvojit, jak cizinci chápou jednotlivá gesta a mimiku,

¹² Novinky.cz: Čtvrtina Čechů žijících v zahraničí uvažuje o návratu do vlasti [online]. 21. Července 2016, [cit. 14. 11. 2016]. Dostupné z URL: <<https://www.novinky.cz/kariera/409762-ctvrtina-cechu-zijicich-v-zahranici-uvazuje-o-navratu-do-vlasti.html>>

spíše je podstatné si uvědomovat možná nedorozumění a usilovat o odvrácení. Důležité na tom je vědomí, že naše kultura, ať už si pod ní vyličíme cokoliv včetně pravidel komunikace a chování ve společnosti, není suverénní a jediná a že rozdílnost kulturních vzorců je něco naprosto běžného, nezávislého na hodnotě jednotlivých kultur.

Stěžejní premisou kulturního relativismu je percepce kultur v jejich jedinečnosti, v souvislosti, ve kterém se rodily a fungují, včetně vlastních pravidel, hodnot a myšlenek, a bez porovnávání s kulturou naší, jenž se rodila v odlišné souvislosti. Z kulturního relativismu vyvstává závažnost nahlížet na dílčí kultury jako na stejné. Neexistují kultury ušlechtilé ani podřadné, neboť jednoduše neexistuje měřítko, podle kterého by se dalo porovnávat. Cizincům se mohou zdát naše zvyklosti stejně nesrozumitelné, nelogické a "hloupé", jako pro nás ty jejich, a to z jednoduchého motivu – tvořily se v rozdílném prostředí a reagovaly na rozdílné společenské faktory, ale i kupříkladu na odlišné přírodní podmínky a podnebí.

Jako typickou ukázkou kulturního relativismu je možné předložit rodinné uspořádání. Nejenže je úloha členů rodiny v rozdílných kulturách jiná, ale stejně je to i s percepcí rodiny jako instituce samotné. Jsou oblasti, kde široká rodina disponuje absolutním významem v přežití jednotlivce, naopak naše společnost už rodinu rozdrobila natolik, že důležitostí disponují jen nejbližší členové. Pro porozumění souvislosti, v jaké dítě vyrůstá, je samozřejmě znalost kulturní důležitosti rodinného uspořádání velmi podstatná. Obdobným způsobem je podstatné též vnímání role muže a ženy. To se též dotýká našeho feminizovaného školství, v němž mohou mít ryze patriarchální národy potíže s autoritou učitelek. Zde je pak namístě ihned při příchodu dítěte cizince objasnit základní školní pravidla a podtrhnout závažnost jejich respektování při vstupu do školního prostředí. Respekt je

podstatný pro obě strany – my musíme ctít jejich zvyklosti a cizinci naopak zase naše.¹³

Jak uvádí ve své publikaci Balvín, to, jak je jedinec schopen se integrovat do dané kultury značně závisí i na stupni jeho identity s touto kulturou.¹⁴ Pokud má tedy jedinec dlouhodobě žijící v zahraničí potřebu vrátit se zpět, může to značit i silnější vybudování kulturní identity právě s Českou republikou.

V následující kapitole pro pochopení šíře této tematiky budou rozebrány počty a statistické údaje množství Čechů a Slováků žijících v zahraničí.

3 Statistiky, počet Čechů a Slováků žijících v zahraničí

Přesné množství lidí s českým či slovenským původem přebývajících v zahraničí není možné sečíst.

Ministerstvo zahraničních věcí ČR předpokládá, že se jedná o 2-2,5 milionů českých krajanů a Úrad pre Slovákov žijících v zahraničí odhaduje 2,24 milionů slovenských krajanů.

Suverénně největší počet lidí s českými a slovenskými kořeny přebývá v USA – odhaduje se až 1,6 milionů Čechů a 1,2 milionů Slováků.

Sumární počty obsahují nejen osoby narozené v ČR a SR, také osoby, jejichž předkové přebývají v Americe již několik generací. Třebaže se majorita

¹³ Inkluzivní škola.cz: Sociokulturní odlišnost [online]. 3. 7. 2013, [cit. 14. 11. 2016]. Dostupné z URL: < <http://www.inkluzivniskola.cz/kdo-odkud-prichazi-do-cr/sociokulturni-odlisnost> >

¹⁴ BALVÍN, Jaroslav. *Pedagogika, andragogika a multikulturalita*. Praha: Radix, 2012, s. 43. ISBN 978-80-86798-07-3.

těchto lidí hlásí ke svým předkům a tradicím, češtinu a slovenštinu převážně už neumějí. Nejhojnější komunity jsou koncentrovány v těchto velkoměstech: Chicago, New York, Los Angeles, Washington, a pak ještě ve státech Kalifornie, Illinois, Minnesota, Nebraska, Texas nebo Wisconsin.

Z ostatních zemí amerického kontinentu přebývají výrazné skupiny krajanů v Kanadě (80 tisíc Čechů a 100 tisíc Slováků) a Argentině (po 30 tisících).

21 tisíc Čechů a 15 tisíc Slováků přebývá i na druhém konci světa – v Austrálii.

Z Evropských zemí přebývá největší počet krajanů ve Velké Británii (40 a 90 tisíc), Irsku (11 a 30 tisíc), Německu (50 a 60 tisíc), Rakousku (55 a 30 tisíc), Francii (20-30 a 13 tisíc), Itálii (4 a 15 tisíc), Chorvatsku (10,5 a 5 tisíc), Ukrajině (6 a 17 tisíc) a Rumunsku (4 a 18 tisíc). Početné slovenské menšiny přebývají také v Maďarsku (110 tisíc) a Srbsku (60 tisíc).

Pozoruhodné je, že v Česku přebývá 375 tisíc Slováků, kdežto na Slovensku jen 47 tisíc Čechů.¹⁵

¹⁵ Světaznalec.cz: Čtvrtina Čechů žijících v zahraničí uvažuje o návratu do vlasti [online]. 21. 12. 2015, [cit. 14. 11. 2016]. Dostupné z URL: < <http://www.svetaznalec.cz/pocet-cechu-a-slovaku-zijicich-v-zahranici/> >

Následující obrázek s mapou podává čtenáři počty Čechů a Slováků žijících v zahraničí:

Zdroj: <http://www.svetaznalec.cz/pocet-cechu-a-slovaku-zijících-v-zahranici>, 2015

Obr. 2 Počet Čechů a Slováků žijících v zahraničí

4. Odchod a návrat do vlasti v kontextu zdravotního pojištění

Zdravotní pojištění je jednou ze zásadních oblastí pro všechny státy. Jelikož, jak uvádí Candigliota et al.: „*Stát má zájem na tom, aby byl každý pojištěn,*

protože kdokoli může potřebovat lékařskou péči a nemusel by mít dostatek prostředků, aby si ji uhradil sám.”¹⁶

4.1 Rozsah péče placené ze zdravotního pojištění

To, která země je odpovědná za jedincovo sociální zabezpečení a zdravotní pojištění, nezáleží v EU na státní příslušnosti dané osoby, nýbrž na jejím začlenění na trhu práce (ekonomická situace) a lokalitě jejího pobytu. Proto je na místě si prověřit, v které zemi by daná osoba měla mít nárok na sociální zabezpečení.

Pokud nemá jistotu, že má na zdravotní péči nárok a přeje si to před návštěvou lékaře zjistit, je možné se obrátit na národní kontaktní místo. V každém členském státě EU se vyskytuje nejméně jedno kontaktní místo, kde v takovou chvíli jedinci oznámí, zda má nárok na proplacení a jaké jsou eventuelní hranice pro jednotlivé úkony.¹⁷

V určitých situacích zdravotního pojištění se postupuje dle zvláštních podmínek.

¹⁶ CANDIGLIOTA, Zuzana. *Jak být pacientem v České republice a zachovat si důstojnost: medicínské právo v otázkách a odpovědích*. Brno: Liga lidských práv, 2009. Manuály, s. 64. ISBN 978-80-903473-7-3.

¹⁷ europa.cz: Rozsah péče hrazeného z Vašeho zdravotního pojištění [online]. 19. 5. 2016, [cit. 14. 11. 2016]. Dostupné z URL: < http://europa.eu/youreurope/citizens/health/when-living-abroad/health-insurance-cover/index_cs.htm >

Jde o tyto události:

Byli jste pracovně vysláni do zahraničí na kratší dobu (tj. méně než 2 roky)	▼
Jste služebně vysláni do zahraničí jako státní zaměstnanec	▼
Jedete do zahraničí studovat, pracovat jako výzkumný pracovník nebo na odbornou praxi	▼
Chcete se na důchod přestěhovat do jiné země EU	▼

Zdroj: http://europa.eu/youreurope/citizens/health/when-living-abroad/health-insurance-cover/index_cs.htm

Obr. 3 Situace u zdravotního pojištění vyžadující zvláštní postup

Jak podstatné je znát rozdíly v sociálním zabezpečení jednotlivých zemí, ukazuje názorně následná modelová situace v subkapitole níže.

4.2 Modelový příklad – ověření fungování systému sociálního zabezpečení v zemi, kam se přestěhovala Susanne

Susanne po celý život pracovala v Německu a po odchodu do důchodu se odstěhovala do Španělska. Když onemocněla, musela si najmout soukromou pečovatelskou službu, neboť ve Španělsku veřejné zdravotní pojištění neplatí na domácí péči.

Její německá pojišťovna část výdajů zaplatila, avšak Susannina spoluúčast byla daleko vyšší, než jakou by hradila, kdyby setrvala v Německu. Příčinou byl rozdíl mezi německým a španělským systémem sociálních dávek.¹⁸

¹⁸ europa.cz: Rozsah péče hrazeného z Vašeho zdravotního pojištění [online]. 19. 5. 2016, [cit. 14. 11. 2016]. Dostupné z URL: < http://europa.eu/youreurope/citizens/health/when-living-abroad/health-insurance-cover/index_cs.htm >

4.3 Diference v posuzování stupně invalidity

Jestliže žádá dotyčná osoba o invalidní důchod, smí každá země, kde byla zaměstnána, vyžadovat, že její zdravotní stav sama postoupí posoudit. Jedna země může u osoby invaliditu posoudit jako závažnou, kdežto jiná země ji tedy nemusí pokládat vůbec za invalidní.¹⁹

5 Práva a povinnosti Čechů žijících v zahraničí obecně

Práva a povinnosti Čechů, kteří žijí v zahraničí se odlišují dle jejich postavení. Primárním rozdílem je, zda jsou krajany, nebo občany ČR – ti se pak dále odlišují dle toho, zda v zahraničí žijí trvale či přechodně.²⁰

5.1. Čeští krajané

Pojem krajan bývá užíván k odlišení Čecha, jenž má české občanství. Přesto je tato kategorie jedinců „Čechů“ považována za jedince hlásící se k českému národu, přičemž se obvykle takto krajané sami cítí.

Z těchto důvodů byli tedy i čeští krajané zařazeni tematicky do této práce. I když řada z nich pracuje v zahraničí, dlouhodobě žije a navrací se, hlásí se k české národnosti.

¹⁹ europa.cz: Rozsah péče hrazeného z Vašeho zdravotního pojištění [online]. 19. 5. 2016, [cit. 14. 11. 2016]. Dostupné z URL: < http://europa.eu/youreurope/citizens/health/when-living-abroad/health-insurance-cover/index_cs.htm >

²⁰ BROUČEK, Stanislav. *Češi – národ bez hranic: výběr textů a diskuse ze semináře k problematice národního vědomí Čechů žijících v zahraničí*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, v.v.i., 2011, s. 69. ISBN 978-80-87112-49-6.

Brouček et al. pojem krajané vymezuje ve své publikaci „ČEŠI – NÁROD BEZ HRANIC“ následovně: „Češi krajané, tj. ti, kteří nemají občanství, jsou potomky Čechů mnohdy i několikáté generace, nemají ze zákona žádná práva a povinnosti k ČR. Morální povinnost k této skupině, která se hlásí k českému národu, má však stát.“²¹

Pro lepší charakterizování pojmu krajan představí následující text stručně konkrétního jedince takto v České republice považovaného, jako zástupce ostatních významných krajanů osobností ČR – Vladimíra Krajiny.

5.1.1 Příběh Vladimíra Krajiny

V Praze byla v minulých letech odhalena pamětní deska pro významného krajanu z Čech, politika a vědce – profesora Vladimíra Krajiny. Profesor Vladimír Krajina – je vědec známý nejen u nás, ale i ve světě, ovšem i vedoucí postava českého protinacistického odboje a důležitá osobnost pounorového exilu. Botanik, jenž se jako jeden z prvních věnoval výzkumu rostlin u vysokohorských oblastí Evropy, vzácné sbírky ovšem přivezl i z ročního pobytu na Havaji a Dálném východě. Nadále je i vysokoškolským profesorem, jehož uznávali studenti jak v Praze, tak obdobně v kanadském Vancouveru. Vladimír Krajina je i ekologem, který se celý život zabýval ochranou životního prostředí. Bezpochyby svojí činností tedy ovlivnil i životní prostředí České Republiky, čímž ji značně obohatil. Jeho tradice je zde pro zahraniční návštěvy patrná.

²¹ BROUČEK, Stanislav. *Češi – národ bez hranic: výběr textů a diskuse ze semináře k problematice národního vědomí Čechů žijících v zahraničí*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, v.v.i., 2011, s. 69. ISBN 978-80-87112-49-6.

Profesoru Krajinovi tedy byla, jak text zdůraznil, za jeho zásluhy odhalena na budově Botanického ústavu na pražském Albertově i pamětní deska. Nelze ani vynechat jeho zásluhy z politické sféry a postoje vůči diktatuře. Po okupaci Československa v roce 1939 se Vladimír Krajina zapojoval i do domácího odboje, stal se posléze také jedním z jeho vedoucích činitelů a vedl tak tajnou informační kancelář. V roce 1943 byl ovšem zatčen a po zbytek války žil v koncentračním táboře. Ihned po roce 1945 se ovšem k politice navrátil, realizoval se ve vedení Československé strany národně socialistické a stal se poslancem u tzv. Národního shromáždění. Odchod do exilu krátce po únoru 1948 mu pravděpodobně zachránil jeho život. Dalšího půlstoletí pak prožil především v Kanadě. Do Československa se na chvíli navrátil až po listopadu – v roce 1990 mu bylo prezidentem Václavem Havlem uděleno nejvyšší státní vyznamenání pojmenované Řád Bílého lva 1. stupně. Jedním z nejvyšších řádů ho také vyznamenala kanadská vláda. V Kanadě taktéž profesor Krajina v roce 1993 ve svých 88 letech umřel.²²

Z uvedeného příkladu jsou více než patrné zásluhy Vladimíra Krajiny pro český národ. Významných český krajanů by bylo možné nalézt pochopitelně více. Z prezentovaného příkladů vyplývá, z čeho je odvozena morální povinnost se o tyto české krajany starat a nepopírat ani jejich zásluhy vůči českému národu, ani jejich pocity, kdy se sami cítí „Čechy“.

Následný text popíše informace o postavení krajanů, kteří si zaslouží stejnou pozornost, jako ostatní Češi. Jak prezentoval před chvílí čtenáři příklad zásluh Vladimíra Krajiny výše.

²² ŠTRÁFEIDOVÁ, Milena: Vladimír Krajina, Cyril Svoboda, Aja Vrzáňová [online]. 13.10.2002, [cit. 21. 11. 2016]. Dostupné z URL: <<http://www.radio.cz/cz/rubrika/krajane/vladimir-krajina-cyril-svoboda-aja-vrzanova/>>

5.2 Legislativní postavení krajanů

Postavení krajanů má upravovat tzv. krajanský zákon (KZ). Jeho přijetí vyplynulo z potřeby v roce 1998 (na Týdnu zahraničních Čechů) a posléze i při dalších setkávání zahraničních Čechů. Požadavky krajanů předkládaly pravidelně zahraniční Češi „Stálé komisi Senátu pro krajany“. Jednalo se především o krajany z Chorvatska, Slovenska, Polska, Rumunska, Ukrajiny a také Srbska.

Tato komise již do současnosti vypracovala návrh věcného záměru KZ.

Zákon má globálně řešit postavení krajanů i jejich zvýhodnění v komparaci s ostatními cizinci (např. otázky pracovního povolení, získání občanství, víza, koupi nemovitostí aj.). Jak upozorňuje Brouček et al., uplynulo více jak deset let od nadnesení této problematiky a zákon stále není připraven.

V komparaci se slovenským KZ lze pozorovat v daném návrhu značné rozdíly, Slovenský KZ se dotýká jen krajanů hlásících se k slovenské národnosti, návrh českého KZ byl zamýšlen ne pouze pro krajany české, moravské či slezské národnosti, avšak i pro rodáky jiných národností, jenž (či jejich předkové) žili na území současné ČR. Význam tohoto zákona se projevil především během prvních let vytvoření samostatné ČR, a také před vstoupením do EU.

Jisté oblasti během času začaly řešit jiné zákony a dohody mezi vládami, jež byly postupně odsouhlaseny.²³

²³ BROUČEK, Stanislav. *Češi – národ bez hranic: výběr textů a diskuse ze semináře k problematice národního vědomí Čechů žijících v zahraničí*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, v.v.i., 2011, s. 69-70. ISBN 978-80-87112-49-6.

5.3 Výskyt krajanů a současné krajanské spolky

Dle odhadů o počtu českých a slovenských krajanů např. v Argentině, je toto číslo odhadováno na více jak 30.000 osob; přičemž jde většinou o potomky poměrně silných vystěhovaleckých vln z konce XIX. a především také první poloviny XX. století (zejména 20. a 30. léta), v současnosti tedy o druhou a již třetí generaci. Dle statistik argentinských imigračních úřadů se během let 1922–1937 vystěhovalo do Argentiny 28 tisíc Čechoslováků. Zhruba pět tisíc Čechů a Slováků se zde usídlilo v letech těsně před vytvořením a po dobu setrvání nacistického protektorátu. V této době taktéž mezi krajany zesílila aktivita podporující úsilí československé vlády v Londýně o urychlení osvobození rodné vlasti od fašismu, a to i přes skutečnost, že postupující mocenský vzestup Juana Dominga Peróna těmto činnostem dosti nepřál. Poslední větší vlna přistěhovalců z Československa připutovala do Argentiny v období hned po druhé světové válce. V dalších letech (1948 a po období 1968) již Argentina nebyla podstatnou cílovou zemí čs. emigrantů.

Hned po Spojených státech amerických je tedy Argentina považována jako druhá, možná třetí (po Kanadě a USA), zámořská země s nejvyšší koncentrací krajanů českého (a i slovenského) původu. Nejsilnější skupinu utvářejí Moravané (obzvláště z Hodonínska a Uherskohradištska), následováni Slováky a Čechy.

Specifickou skupinu vytvořila skupina zejména moravských zemědělců, jež v prvních letech XX. století emigrovali nejdříve do amerického Texasu, avšak v pozdější době přesídlili do Argentiny a během roku 1913 se usídlili po několikátýdenní plavbě z Buenos Aires vůči proudu řeky Paraná v severoargentinské provincii Chaco. Zde spoluzaložili město Presidencia Roque Sáenz Peña, v současnosti druhé nejrozsáhlejší město provincie. Díky zkušenostem nabytým v Texasu tady započali pěstovat i bavlnu a stali se v

tomto oboru – do té doby v Chaku neprovozovaném – opravdovými odborníky. Časem sem doputovaly z Moravy i odjinud další zemědělské rodiny a z Presidencia Roque Sáenz Peña se stala nejrozsáhlejší osada českých a slovenských přistěhovalců v Argentině. Čeští průkopníci argentinského bavlnářství sklízeli během let 1930–1936 téměř 90 % bavlny v celé oblasti, a tak stali se taktéž průkopníky u družstevního typu hospodaření. I dnes jsou mezi obyvateli města mimořádně oblíbené uzeniny dle starých moravských receptur produkované na trh družstvem Cooperativa La Unión, zakládané ve 20. letech přistěhovalci právě z Čech a Moravy.²⁴

Z vývoje je patrné, že se začaly během let vytvářet i tzv. krajanské spolky utvořené až do současné podoby.

České krajanské spolky procházejí v současnosti svým obdobím renesance. Nejvyšší počet Čechů žije pořád v hlavním městě Buenos Aires a na lokalitě stejnojmenné provincie. Tady v současné době působí i největší množství spolků. Jde jak o ty původní – Sokol a Sparta, tak o zcela novodobá sdružení jako např. tzv. Český dům (s ambicemi pokrýt svou členskou základnou celé území republiky) a staronový taneční soubor Sokol (jež se v nedávné době osamostatnil od původního spolku Sokol). Nadále lze jmenovat Kulturní centrum J. A. Komenského, a i České kulturní centrum.

V místě provincie Chaco působí v Presidencia Roque Sáenz Peña původní spolek Unión Checoslovaca, a v jeho rámci dále hudební skupina Malá Strana, taneční soubor Moravanka a ženské sdružení Damas de la Unión

²⁴ ZAJAC, Štěpán.: Argentina – o českých krajanech [online]. 19. 2. 2013, [cit. 21. 11. 2016].

Dostupné z URL:

<http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/krajane/krajane_ve_svete/historie_krajanu/historie_krajanu-argentina_o_ceskych_krajanech.html>

Checoslovaca. Ve městě Las Breñas bylo během roku 1990 obnoveno sdružení Colectividad Checa y Eslovaca - Las Breñas s tanečním souborem pojmenovaným Maminka. V Patagonii v provincii Chubut ve městě Comodoro Rivadavia se během roku 1994 obnovil krajaný spolek Asociación de Checos y Eslovacos de Comodoro Rivadavia, jež v dnešní době působí pod pojmenováním Náš domov (jedná se převážně o potomky českých techniků, jež do této nehostinné lokality přišli v kontextu s objevením ropných ložisek již před 2. světovou válkou).

V provincii Santa Fé byl také ve stejnojmenném hlavním městě vytvořen spolek Centro Checo y Eslovaco de Santa Fé Český dům a ve městě Rosario se obnovila aktivita sdružení ze 30. let XX.století Asociación Hogar Checoslovaco. V provincii Córdoba vytvořili krajané sdružení ve městě Villa Carlos Paz s pojmenováním Colectividad Checa de Villa Carlos Paz. V provincii Mendoza ve stejnojmenném hlavním městě se opět obnovil spolek pod novým označením Casa Checo-Eslovaca de Cuyo.

Spojujícím rysem spolků českých a moravských krajanů v Argentině je jejich nepolitičnost. Spolky tedy nevydávají žádné noviny či časopisy a s výjimkou dvou vysílání v Buenos Aires (veřejnoprávní rozhlas, ppí. Mayenko Hloušek a Ana Janků), koncentrovaných převážně na klasickou hudbu, a vysílání spolku v Chaku (v hlavním městě provincie Chaco je zprovozněna nedělní polední rozhlasová půlhodina ve španělštině stanovená pro českou komunitu), nemají tedy jakékoliv rozhlasové nebo dokonce televizní vysílání.

Spolky se zaměřují na tělovýchovnou, sportovní a především kulturně společenskou aktivitu (např. taneční večery, účastnění na společných akcích rozličných národnostních komunit, jazykové kursy, přednášky z českých dějin aj.), nejvíce často se scházejí „Český dům“ v Buenos Aires (přibližně jednou za měsíc v privátní Univerzitě J.F. Kennedyho, kde se nalézá i katedra

bohemistiky), nadále je dosti aktivní Sokol ve Villa Domínico (spolupracuje s mnoha jinými zájmovými organizacemi v této lokalitě Buenos Aires), krajané v Oberá, v Presidencia Roque Sáenz Peña, Resistencii a současnosti aktivizují i krajané v Santa Fé, Rosariu, Córdobě a Mendoze.

U starších ročníků krajanů lze zaznamenat pokračování v duchu vyznávání zvyklostí česko – slovenské vzájemnosti Masarykovy první republiky. Jména Masaryk, Beneš a Štefánik jsou pro ně stále ekvivalentem pojmu společná vlast. Po rozdělení československé federace byl vytvořen autonomní spolek slovenských krajanů v Buenos Aires; soužití českých a slovenských spolků se odehrává v dělné atmosféře a v duchu vzájemného kooperování. Aktivitu spolků podporuje jednak český stát, tak i vláda ze Slovenské republiky.

V konsenzu s programem českého státu pro podporu krajanů přebývajících v zahraničí se krajanův odbor MZV ČR finančně spolupodílí na rekonstrukcích a opravách krajanův škol a dále i u kulturních zařízení českých krajanův komunit v zahraničí a podporuje finančními zdroji i konkrétní kulturní a společenské činnosti krajanů.

Na žádost krajanův spolků Český dům (Buenos Aires) a Unión Checoslovaca (provincie Chaco) působí v Argentině již třetím rokem na náklady české vlády pokaždé dva učitelé českého jazyka, a to přímo v Buenos Aires (dojíždí taktéž do města Rosario a Santa Fé) a i v provincii Chaco. Počet pedagogů českého jazyka byl navýšen během roku 2009 o jednoho pedagoga, jež působí mezi krajany na jihu sousední Paraguaye v lokalitě města Encarnación. Argentinští krajané se taktéž opakovaně již během několika let účastní jednak letních kursů českého jazyka v Dobrušce, nadále několikatýdenního stipendijního programu orientovaného na odbornou přípravu pedagogů češtiny přímo z řad krajanů a zároveň taktéž dvousemestrálních studijních pobytů orientovaných na vzdělávání v

etnografii, historii a dalších oborů, jež mohou přispívat k posílení národní identity Čechů v zahraničí.²⁵

V dlouhodobém horizontu je v zájmu České Republiky udržování kontaktů s českou komunitou v zahraničí pro snahu o udržování vlastní kulturní identity i pro získání potenciálu podpory pro doby jak politického klidu, tak i krize. Češi v zahraničí tvořili klíčovou úlohu při vytvoření československého státu v roce 1918 (podpora Masarykovy politické akce ze zahraničí) i v boji vůči autoritářským režimům – fašismu (např. československá exilová vláda, dále čeští letci v RAF, také československá zahraniční armáda aj.) a komunismu (např. exiloví spisovatelé a vědci). K zachovávání českých tradic i zvyků mají velkou roli zejména venkovské komunity ve východní Evropě. Češi v zahraničí plní svou jedinečnou úlohu i v současné době při podporování českých zájmů v kulturní a politické sféře. Komunity u západních zemích a zejména ve Spojených státech amerických jsou také užívány pro prosazování českých politických priorit.

Krajanská komunita podporovala v historii české zájmy také finančně. Dělo se tak v časech, kdy američtí Češi podporovali T. G. Masaryka, stávalo se tak během obou světových válek a také v nedávné historii po roce 1989, kdy do ČSFR byla posílána výpočetní technika a literatura. Užití tohoto přístupu je všeobecně ve chvílích mimo krize limitovanější, ač sbírky např. v časech

²⁵ ZAJAC, Štěpán.: Argentina – o českých krajanech [online]. 19. 2. 2013, [cit. 21. 11. 2016].

Dostupné z URL:

<http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/krajane/krajane_ve_svete/historie_krajanu/historie_krajanu-argentina_o_ceskych_krajanech.html>

povodní ukazují, že Češi žijící v zahraničí v případě náhlé potřeby dokáží státu jejich původu značně pomoci.²⁶

5.4 Občané ČR žijící v zahraničí

I přesto, že občany ČR žijící v zahraničí lze dělit na ty, co zde žijí trvale a na jedince s přechodným pobytem a jejich postavení je odlišné, řada problémů, které řeší, je společného charakteru.

I když čeští občané žijí toho času v zahraničí, mají zachována práva a povinnosti k ČR, je nezbytné dodat, že současně mají i zachována specifická práva a povinnosti k státu, v němž dočasně žijí.

Pro uplatnění řady práv potřebují splnit podmínku trvalého pobytu v ČR. Taktéž se řeší současně otázky problematické vzdálenosti ohledně účasti na volbách. S ohledem na velké vzdálenosti od volební místnosti je v řadě zemí využití takového práva problematické.

Další často nedořešenou oblastí se jeví sféra vzdělávání dětí. Některé země sice nabízejí výuku v českém jazyce, stanovou ovšem spíše jako zájmovou aktivitu pro krajany. Pokud děti žijí trvale v zahraničí, ztrácejí tím reálně možnost zařazení do sítě škol v ČR a je žádáno v případě zájmu tzv. přezkoušení.²⁷

²⁶ Ministerstvo zahraničních věcí České Republiky.: Z čeho vychází naše práce? [online]. 17. 7. 2012, [cit. 22. 11. 2016]. Dostupné z URL:<http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/krajane/koncepce_vztahu_mzv_k_cechu_m_v_zahranici.html>

²⁷ BROUČEK, Stanislav. *Češi – národ bez hranic: výběr textů a diskuse ze semináře k problematice národního vědomí Čechů žijících v zahraničí*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, v.v.i., 2011, s. 70. ISBN 978-80-87112-49-6.

6 Práva a povinnosti Čechů žijících v zahraničí a vracející se zpět v kontextu zdravotního pojištění.

Každá země disponuje vlastními pravidly, avšak určité informace je možné zevšeobecnit. V momentě, kdy člověk odvádí v některé zemi pojištění, automaticky se na něj aplikují shodná práva a povinnosti, jako na občany uvedené země. To platí pro státy v rámci EU, a dále to platí pro Švýcarsko, Norsko, Lichtenštejnsko a Island.

Ze základní poučky vyplývá, že kde dotyčná osoba přebývá a pracuje, tam má nárok na dávky.

V mezích Evropské unie je v platnosti zásada, že sociální zabezpečení občanů je odvozeno od státu, ve kterém člověk pracuje a plátí sociální pojištění, a nezávisí, zda je občanem uvedeného státu.

Kupříkladu v Česku platí, že právo na sociální dávky mají ti, kteří mají v ČR trvalý pobyt bez zřetele na národnost nebo státní občanství. Nevztahuje se to na všechny dávky, však na většinu ano.

Mezi nejčastější sociální dávky patří tyto:

- v případě nemoci,
- mateřství,
- invalidity,
- ve stáří,
- pohřebné,
- v nezaměstnanosti,

- rodinné dávky aj.²⁸

6.1 Dávky v EU

Na některé dávky v zahraničí nelze dosáhnout. Některé dávky v EU nelze nárokovat. Některé druhy dávek totiž disponují různými omezeními. Mnohdy jde o tzv. nepříspěvkové dávky. Ty jsou povětšinou vypláceny těm, jejichž důchod nebo příjem nedosahuje konkrétní výše. Další předpisy Evropské unie o harmonizaci sociálního zabezpečení se neaplikují na sociální a léčebnou pomoc. Nárok těchto dávek povětšinou závisí na finanční situaci člověka.

Hned jak si v zahraničí nalezne dotyčná osoba práci, a začne v konkrétní zemi platit pojištění, vzniká jí nárok na další dávky v této zemi. Platí tu však další rozmanité předpisy a podmínky – úřady sociálního zabezpečení posuzují nárok na dávky dle řady rozmanitých měřítek. O tom, který stát bude pokládán za stát pobytu dotyčné osoby, se pak rozhoduje v patřičném správním řízení (může tu být kupříkladu kritérium minimální odpracované doby apod.).

Zároveň však platí, že i pokud nemá dotyčná osoba dostačující peněžní prostředky pro zaopatření svých základních potřeb i potřeb vaší rodiny, nikdo nemůže pobízet jí a rodinu k opuštění hostitelské země, jestliže může doložit, že i doposud hledá práci a má faktickou naději ji nalézt.²⁹

²⁸ stehovani-zahranici.cz.: Sociální dávky EU [online]. 2015, [cit. 17. 11. 2016]. Dostupné z URL: < <http://stehovani-zahranici.cz/socialni-davky-v-eu/> >

²⁹ stehovani-zahranici.cz.: Sociální dávky EU [online]. 2015, [cit. 17. 11. 2016]. Dostupné z URL: < <http://stehovani-zahranici.cz/socialni-davky-v-eu/> >

6.2 Cena ošetření a léčby v zahraničí

V kontextu s tematikou léčebného ošetření v zahraničí vyvstává řada otázek. Např.: Je s kartičkou zdravotní pojišťovny možné jezdit po Evropě?

Po integraci do EU jsou české zdravotní pojišťovny nuceny zpětně uhradit péči podanou svému pojištěnci v členských (nejenom) zemích. Co takové pojištění pokrývá? Je postačující? Proč se po 1. květnu nesnížila cena komerčních cestovních pojistek pro území EU?

Prioritu před českým zákonem k 1. 5. získalo Nařízení Rady EHS číslo 1408/71 a 574/72, která regulují oblast poskytnutí zdravotní péče a platí nejenom ve veškerých státech EU, stejně i ve Švýcarsku, Norsku, Lichtenštejnsku a na Islandu. V relaci s touto regulací jsou české zdravotní pojišťovny zavázané regresivně uhradit péči poskytnutou svému pojištěnci v každém tomto státu. Čeští občané tak získávají nárok na lékařsky nutnou zdravotní péči zohledňující povahu nemoci a předpokládanou délku pobytu, za shodných podmínek jako rezidentní občané, a to na účet své české zdravotní pojišťovny.

Spousta lidí proto dnes pokládá komerční cestovní pojištění za nepotřebné, tak dočista pravda to však není. Zdravotní pojištění totiž zcela nepokryje všechny hrozby a výdaje, resp. zdravotní péče se neposkytuje automaticky a úplně bezplatně. Jestliže by někdo důvěřoval jen zdravotnímu pojištění, pak by si musel z vlastních úspor hradit vše, co toto pojištění nezahrnuje. A není toho skutečně málo.

Skoro ve všech zemích EU se pacienti podílejí způsobem spoluúčasti na hrazení poskytnuté zdravotní péče, velikost této spoluúčasti je řádově i několik desítek procent. Velká spoluúčast pacienta je mnohdy požadována především u ambulantní péče a zubního ošetření.

V některých zemích, kupříkladu v Belgii nebo ve Francii, se uhradí nejdříve v hotovosti kompletní ambulantní péče a až potom nárokuje pacient uhrazení u své zdravotní pojišťovny.

Výdaje na takové ošetření uhradí cestovní pojišťovna klientovi pokaždé nejdéle do 14 dní po náležitém podání nezbytných dokumentů, na uhrazení výdajů od své zdravotní pojišťovny bude však muset čekat šest měsíců i déle. Následující obrázek s tabulkou poskytuje čtenáři komparaci o spoluúčasti ve veřejných zdravotních zařízeních u jednotlivých zemí:

Spoluúčast ve veřejných zdravotních zařízeních			
Nerefundované poplatky bez komerčního cestovního pojištění			
Země	Hospitalizace	Ošetření	Léky
Rakousko	7,7 - 9 EUR/den pro pojištěnce 10 - 15 EUR/den rodinní příslušníci	3,63 EUR - nemocenský lístek (kromě dětí a důchodců)	4,25 EUR za položku na receptu
Řecko	0	0	25 %
Slovensko	50 Sk/den až po 21 dní	20 Sk	20 Sk za recept + spoluúčast podle zařazení léku
Francie	20 % nákladů nebo 10,67 EUR/den	30 % ošetření, 40 % laboratorní testy	35 - 65 %
Itálie	0	Až 36,15 EUR	100 % (při ošetření)
Španělsko	0	0	40 % (kromě důchodců)

Zdroj: <http://www.penize.cz/pojisteni/16727-s-kartickou-zdravotni-pojistovny-na-cesty-po-evrope/>, 2004

Obr. 4 Spoluúčast ve veřejných zdravotních zařízeních

Důvěrování jen zdravotnímu pojištění nese další restriktce: zdravotní péče musí být v takové situaci čerpána pouze ve veřejných zdravotnických zařízeních.

Lze říci, že především v turisticky atraktivních místech je většina zdravotnických zařízení privátních a zaplacení léčebných výdajů z cestovní pojistky se pokaždé týká veřejné i soukromé zdravotní péče. Zdravotní

pojištění ve srovnání s cestovním navíc neobsahuje žádnou asistenční službu a výdaje na návrat, tedy převoz zraněného sanitou nebo letadlem do ČR, či též převoz tělesných ostatků v případě úmrtí.

Výdaje dosahují leckdy řádu mnoha desítek nebo několika set tisíc korun.

Je nezbytné si uvědomit, že v případě, kdy je ošetření českého občana v zahraničí uhrazeno v rámci likvidování u pojistné události z komerčního cestovního pojištění, je uhrazen kompletní závazek. Pojišťovna tak nemá možnost vymáhat u příslušné zdravotní pojišťovny tzv. regres, tedy úhradu této části vyplácené částky, jež by odpovídala nárokovaní pojištěnce u zdravotní pojišťovny na úhradu u poskytnuté péče z prostředků veřejného zdravotního pojištění (jedná o částku, jež by vyplatila zdravotní pojišťovna, pokud by neměl občan ujednáno komerční cestovní pojištění a vykazoval by se v zahraničí jen Evropským zdravotním pasem).

S ohledem na to, že nefunguje výše zmíněný způsob dělby plnění z jedné pojistné události, jež by ve svém důsledku byla pro prospěch občanů (snížení pojistného za cestovní pojištění), uhradí např. komerční pojišťovny v současnosti stále kompletně léčebné výlohy v zahraničí. Vzhledem k tomuto faktu tak kalkulují i své pojistné.

Nabízí se tedy otázka, zda je skutečně vhodné spoléhat se při zahraničních cestách pouze na Evropský zdravotní průkaz. Sjednat si i přes mezistátní dohody o poskytování zdravotních služeb cestovní pojištění se jeví v tomto kontextu značně výhodné.³⁰

³⁰ Plischke Ely Simona.: S kartičkou zdravotní pojišťovny na cesty po Evropě? [online]. 23. 6. 2004, [cit. 17. 11. 2016]. Dostupné z URL: < <http://www.penize.cz/pojisteni/16727-s-kartickou-zdravotni-pojistovny-na-cesty-po-evrope/>>

Pokud plánuje dotyčná osoba dlouhodobě žít v zahraničí, měla by se informovat i na podstatné skutečnosti, kolik by ji stálo ošetření či léčba v daném státě.

Jak již text zdůraznil, že na území Evropy si sice lze vystačit s kartičkou pojištěnce EU, ale i to má své limity. V zemích mimo Českou republiku si totiž pacienti zaplatí mnohem více za běžné ošetření i léčbu, jelikož zde mají i vyšší spoluúcast. Kupříkladu ve Francii, i přesto, že si každý zaplatí zdravotní pojištění, musí člověk při návštěvě doktora uhradit i tak 85 % ceny zákroku.

Díky Evropskému průkazu zdravotního pojištění budou dotyčné osobě při návštěvě nemocnice účtovány služby shodně jako místním obyvatelům. Pokud má tedy dotyčná osoba zájem vyhnout se vysokým platbám za ošetření či léčení v zahraničí, zařídí si cestovní pojištění, které je s ohledem na zmíněné skutečnosti pořád dosti výhodné.³¹

6.3 Návrat z pracovního pobytu v zahraničí

Předchozí text hovořil o pobytu Čechů v zahraničí v kontextu zdravotního pojištění. Následující text se bude věnovat i situaci opačné, tedy návratu Čechů zpět v otázkách zdravotního pojištění.

Bude se jednat o jednotlivce pracující legálně během pracovních pobytů v zemích Evropské Unie, Evropského hospodářského prostoru a ve Švýcarsku. Po ukončení zaměstnání mohou v dané zemi také žádat o podporu v nezaměstnanosti nebo o jiné sociální dávky. Platí přitom zásada,

³¹ HAMALČÍKOVÁ, Kamila.: Jakou výši léčebných výloh zvolit u cestovního pojištění? [online]. 19. 5. 2016, [cit. 17. 11. 2016]. Dostupné z URL: < <http://www.usetreno.cz/pojisteni-lecebnych-vyloh-v-zahranici/>>

že jednotlivé země mají rozličné zákony a zvyklosti, obecně lze také dodat, že musí ale dotyčná osoba odpracovat určitou dobu, aby jí takový nárok vznikl.

Pokud na pojištění i dávky v nezaměstnanosti nedosahuje, může se z těchto důvodů snažit navrátit zpět do Čech z pocitu, že tak snad svoji situaci nějak vyřeší.

Ať už práci v zahraničí ukončí sama či je tzv. „vyhozena“, za jistých okolností má nárok na dávky v nezaměstnanosti v zemi, kde naposledy pracovala. Vždy ovšem platí, že dávky v nezaměstnanosti může pobírat pouze v jednom státě. Vše je třeba vyřídit ještě v zemi, kde ale pracovala.

Od svého zaměstnavatele si při takovém zájmu musí vyžádat patřičné dokumenty – pracovní smlouva, potvrzení o ukončení zaměstnání i výplatní pásky aj. a registrovat se na místním Úřadu práce.

Mezi další kroky patří vyřízení žádostí a dokládání dokumentů. Vše probíhá podle zákonů a zvyklostí té dané země.

Po 1 měsíci pobírání dávek v nezaměstnanosti je možné žádat o tzv. transfer dávek do ČR – a to na podkladě formuláře U2 (starší verze je E303).

Je nutné ale dodat, že existují i případy, kdy o dávky musí dotyčná osoba žádat v ČR.

Patří sem tzv. „přeshraniční pracovníci“, jež odjeli za práci pouze na kratší dobu a „centrum zájmů“ mají v ČR. Nadále pak tzv. „pendleři“, jež dojíždějí opakovaně pracovat přes hranice a minimálně jednou týdně se navrací domů. Poslední kategorií, jež musí zažádat v ČR, jsou vyslaní pracovníci, jež byli do zahraničí vysláni jejich firmou na limitovanou dobu.

Chce-li pobírat daná osoba dávky v nezaměstnanosti po návratu ze zahraničí v ČR, musíte splnit tato kritéria:

- doložit formulář U1 (E301) – evropský formulář o pojištění a době zaměstnání, jež potvrdí příslušné zahraniční instituce
- splnit zákonem ustanovené podmínky pro zařazování do evidence uchazečů o zaměstnání
- odpracovat nejméně 12 měsíců během posledních dvou let
- mít „centrum zájmu“ v ČR – tedy, že si v době práce v zahraničí udržovala tzv. centrum zájmů v ČR

Po návratu z pracovního pobytu v zahraničí by měla zajít na svou pobočku pojišťovny a odevzdat evropský formulář U1 (nebo starší verzi E301). I v případě, že, jak již text naznačil, pracovala legálně, určitě byly s nejvyšší pravděpodobností z platu odváděny i důležité příspěvky na rozličná pojištění – sociální, zdravotní, důchodové, a i pro případ nezaměstnanosti. Účast v systému pojištění tedy v podstatě zaručuje nárok na případnou pozdější pomoc a také dávky sociálního zabezpečení.³²

Text již popsal obecné poznatky Čechů, jež dlouhodobě žijí, odjíždějí žít do zahraničí a opět se navrací do České republiky. Jejich práva a povinnosti a kontext zdravotní pojištění, jako podstatnou součást ochrany zdraví českých obyvatel žijících v Čechách i zahraničí a jako fungující ekonomické složky státu.

Pro větší čtenářovu představu a doplnění textu o větší konkretizaci je poslední kapitola této práce věnována konkrétní kazuistice životního

³² stehovani-zahranici.cz.: Návrat z pracovního pobytu v zahraničí [online]. 2015, [cit. 17. 11. 2016]. Dostupné z URL: < <http://stehovani-zahranici.cz/navrat-z-pracovniho-pobytu-v-zahranici/>>

příběhu (vyplývající z opravdových skutečností) a pro možnost většího vhledu do pocitů Čechů s dvěma domovy.

Tuto kazuistiku postupně analyzuji pro čtenáře v kontextu s uvedenými teoretickými poznatky.

7. Kazuistika životního příběhu dlouhodobého pobytu ve Vietnamu

Do této kazuistiky byla vybrána česká rodina, jež žila dlouhodobě ve Vietnamu a dnes se z konkrétních důvodů hodlá navrátit žít zpět do Čech.

Tato rodina uvádí, že si jednoduše „sbalili“ v minulosti své kufry, dceru a odcestovali do Vietnamu, kde se ji špatně nebydlí.

Před dvěma a půl rokem tak s manželem a malou dcerou opustila zrekonstruovaný domek, své příbuzné, psa, i přátele. Sbalila zavazadla a na několik let odcestovala žít do Ho Či Minova města, dříve Saigonu, ve Vietnamu, kde jeden z rodičů (manžel) získal práci. Jak uvedla paní Marcela (manželka jmenovaného muže), o této zemi nevěděli přitom skoro nic.

Již z výše nastíněného je patrné, že odjezdem do zahraničí se rodina musela vzdát řady pro ni důležitých kontaktů z ČR (zejména příbuzenského a přátelského charakteru).

Hlavním motivem přitom byly ekonomické důvody odjezdu, kdy jeden z manželů využil pracovní nabídky v zahraničí (i tento důvod byl v textu již

jmenován, jako důvod, proč se řada Čechů rozhodně do zahraničí odjet a při změně této situace navrátit zpět).³³

7. 1 Bytové podmínky

Bytový domek dané rodiny se nalézá v Ho Či Minově městě, kde bydlí prezentovaná rodina již dva a půl roku.

Výše uvedený bytový dům zachycuje obrázek níže:

Zdroj: http://bydleni.idnes.cz/zivot-ve-vietnamu-0m9-/dum_osobnosti.aspx?c=A150122_142317_dum_osobnosti_web, 2015

Obr. 5 Bytový dům prezentované rodiny v Ho Či Minově

³³ IDNES.cz.: Sbalili jsme kufry, dceru a odjeli do Vietnamu. Bydlí se nám skvěle [online]. 8. února. 2015, [cit. 24. 11. 2016]. Dostupné z URL: < http://bydleni.idnes.cz/zivot-ve-vietnamu-0m9-/dum_osobnosti.aspx?c=A150122_142317_dum_osobnosti_web >

Do Vietnamu tato rodina odjížděla před dvěma a půl lety se svojí roční dcerkou, prioritou při výběru jejich bydlení byla také možnost procházek a co nejčistší životní prostředí pro jejich dítě.

Uzavřené rezidenční oblasti typu, ve které rodina žije, nabízejí všechen servis. Bydlení v nich je ovšem velmi vzdálené vietnamskému stylu života. Jsou na míru stavěné a vybavené pro cizince a jejich potřeby.

Samozřejmostí jsou zde elektronická čidla sledující pohyb z řeky směrem do areálu. Komplex je také obehnaný vysokou zdí s vrátnými kontrolujícími každého, kdo vstupuje či vjíždí dovnitř.

K pronajmutí jsou zde vily s rozlehlými zahradami o 1 500 metrech čtverečních a byty ve dvou bytových domech. Jak uvedla paní Marcela, v jejich okolí bydlí v novějším a modernějším s dalšími 58 byty.

Výhodou jsou zde služby jako je supermarket s lékárnou, knihkupectvím, dále australská mezinárodní škola a školka, sportovní centrum, venkovní hřiště, restaurace a park s altánem, bazén. Děti mají k dispozici hřiště pro nejmenší, avšak i skate park či basketbalové hřiště.

Nájem třípokojového bytu s rozlohou 100 metrů čtverečních stojí v přepočtu 64 tisíc korun měsíčně. V této částce je započtena záloha na vodu i elektřinu. Cena za byt je skoro shodná pronájmu menších vilek v sousedství. V nich si ovšem provoz a servis musí nájemci zajišťovat sami a na jejich finanční náklady. Nájemné zahraničním pracovníkům ovšem zčásti či zcela proplácejí jejich zaměstnavatelé.

Ve Vietnamu odpadá starost o topení, nicméně úsporné výdaje padnou za nezbytnou klimatizaci, bez které teploty v bytě neklesnou pod 27 stupňů Celsia.

Vůči tradičnímu vietnamskému pojetí o vnitřním uspořádání bytu, kdy rodina žije v jedné rozlehlé místnosti v přízemí, v níž je i oltář pro uctívání předků, motorka, LCD televize, větrák nebo klimatizace, je byt této rodiny elegantní a moderní, útulný a praktický. Jsou zde prostorné sprchové kouty, dostačující úložné prostory a koupelna u každé ložnice v bytě.

Kuchyň je zcela vybavená, a to i s praktickým rýžovarem, mixérem a elektrickou troubou, což je ve Vietnamu nezvyklé. Vietnamky v kuchyni troubu neužívají, umí vařit pouze s pánví wok, sporákem a také mikrovlnnou troubou.

Cizinci dlouhodobě pracující a žijící ve Vietnamu mají dostatek možností vybírat z nekonečné nabídky bytů a domů pro pronajmutí. Domy i byty vyjdou cenově obdobně. Uměle utvořené nové čtvrti s vysokými bytovými budovami, často připomínající malá města ve městě, zde rostou dosti rychlým tempem.

Z rozhovoru a informací od paní Marcely, která tyto informace uveřejnila v médiích, je patrné, že ekonomický stupeň a charakter bydlení je jedním z faktorů, který se spolupodílí na rozhodování Čechů, zda v dané lokalitě zůstávají či se navrátí zpět do ČR ještě dříve, než ve skutečnosti plánovali.

Často se jistě stává, že se nepovede domyslet všechny rozdíly, při tak radikálním rozhodnutí, jako je přestěhování do zahraničí. Pokud jsou myšleny v negativním slova smyslu, je již na individuální osobnosti daného jedince, jak se na danou změnu prostředí adaptuje a vyrovná se s ní při komparaci podmínek na které byl např. od narození navyklí.

V tomto příkladu to bylo životní prostředí z pojetí složení a koncentrace vzduchu, jak uvádí další subkapitola.³⁴

Životní prostředí je tedy pro jedince neméně podstatné a rozdíly v místech, kde žije, velmi rychle rozezná a vnímá.

7. 2 Životní prostředí daného města

Prvním překvapením, které rodina zmínila a které přišlo hned po příjezdu do dané země – byl smog a jeho koncentrace, na kterou nebyla rodina v ČR zvyklá. Uvedla, že místní tropy byly „okořeněné všudypřítomným smogem.“³⁵

Jak již text výše nastínil, tato rodina se ovšem s tímto faktorem odolně psychicky srovnala a zvládla jej.

7. 3 Charakter města, obyvatelstvo

V Ho Či Minově městě (původní pojmenování Saigon z doby před „sjednocením“ Vietnamu v letech 1975 se stále široce užívá), žije více jak 8 milionů obyvatel. Číslo se přitom stále navyšuje, jak se sem stěhují lidé z

³⁴ IDNES.cz.: Sbalili jsme kufry, dceru a odjeli do Vietnamu. Bydlí se nám skvěle [online]. 8. února. 2015, [cit. 24. 11. 2016]. Dostupné z URL: < http://bydleni.idnes.cz/zivot-ve-vietnamu-0m9-/dum_osobnosti.aspx?c=A150122_142317_dum_osobnosti_web>

³⁵ IDNES.cz.: Sbalili jsme kufry, dceru a odjeli do Vietnamu. Bydlí se nám skvěle [online]. 8. února. 2015, [cit. 24. 11. 2016]. Dostupné z URL: < http://bydleni.idnes.cz/zivot-ve-vietnamu-0m9-/dum_osobnosti.aspx?c=A150122_142317_dum_osobnosti_web>

pracovních důvodů. Je zde taktéž největší koncentrace motorek na jednoho obyvatele po světě (600 kusů na 1 000 obyvatel).³⁶

Cizinci sem tedy přijíždějí dlouhodobě žít převážně z pracovních - ekonomických důvodů.

7. 4 Rozdílné zvyky a tradice místních obyvatel

Rodina uvedla, že právě byla sama překvapena, co se dopravy zboží týče, co všechno jsou rodilí občané schopni na motorkách, trojkolkách či kolech přepravit (např. matraci na dvoulůžko či ledničku aj.) a co během jízdy kromě řízení ještě stihnou vykonat (spolujezdce nakojí dítě, řidič přidržuje psa sedícího pod řídítky, telefonují a pijí zcela běžně, někdy je k vidění i dokonce grilování za jízdy).

Ve výsledku si tato rodina zvykla na místní způsob života (např. že na skútrech zcela běžně cestují děti a celé rodiny, pět cestujících na jedné motorce není v této oblasti výjimkou, ačkoliv to místní zákony nepovolují aj.). I na této dopravní situaci je tak patrný kulturní rozdílný zvyk, kterému se ovšem popisovaná rodina dokázala přizpůsobit. Jak již text nastínil, jednotlivé zvyky kultur se liší, přičemž přizpůsobení na ně, je stěžejní podmínkou pro zvládnutí dlouhodobého bezkonfliktního spoluzití v jiné kultuře. Časem se daný obyvateľ (v případě tohoto textu Čech) naučí znáti podstatné vietnamské svátky. S tímto rozdílem vůči českým se musí vyrovnat. Obrázek níže zachycuje slavnosti lunárního nového roku pro

³⁶ IDNES.cz.: Sbalili jsme kufry, dceru a odjeli do Vietnamu. Bydlí se nám skvěle [online]. 8. února. 2015, [cit. 24. 11. 2016]. Dostupné z URL: < http://bydleni.idnes.cz/zivot-ve-vietnamu-0m9-/dum_osobnosti.aspx?c=A150122_142317_dum_osobnosti_web >

rezidenty areálu, kde bydlí prezentovaná rodina. Vietnamci to považují na je podstatnější svátek.

Zdroj: http://bydleni.idnes.cz/zivot-ve-vietnamu-0m9-/dum_osobnosti.aspx?c=A150122_142317_dum_osobnosti_web, 2015

Obr. 6 Oslavy lunárního nového roku pro rezidenty areálu

Zahradníci zde upravují zelené plochy téměř bez přestávky.³⁷

7. 5 Chování místních obyvatel

Obdobně tak jak se liší zvyky rozličných kultur, se liší i mentalita jejich jedinců. Jak uvedla prezentovaná rodina z Čech, vnímala, že Vietnamci jsou značně skromní. A nezaznamenala u nich ani závist.

Skromná obydlí obyčejných Vietnamců obvykle dle ní připomínající slumy plné nesourodých příbytků s plechovými střechami a nalézají se ve stínu

³⁷ IDNES.cz.: Sbalili jsme kufry, dceru a odjeli do Vietnamu. Bydlí se nám skvěle [online]. 8. února. 2015, [cit. 24. 11. 2016]. Dostupné z URL: < http://bydleni.idnes.cz/zivot-ve-vietnamu-0m9-/dum_osobnosti.aspx?c=A150122_142317_dum_osobnosti_web>

luxusních pětihvězdičkových hotelů a prosklených mrakodrapů či luxusních rezidenčních čtvrtí s garážemi pro ty finančně nejnákladnější značky automobilů.

Město je utvořeno nesourodými dlouhými řady ulic a uličkami se slepenci úzkých vysokých domů. Chodníky, pokud zde jsou, tak nejsou v dobrém stavu a fungují víceméně jako parkoviště pro motorky, výkladní skříně obchodů, restaurace či kavárny a někdy také jako odpadkové koše.

Všude se staví rychle staví (např. prosklené kancelářské budovy a hotely od známých nadnárodních řetězců (Intercontinental, Novotel, Hayatt aj.) či rezidenční mrakodrapy rozličných tvarů i výšek. Výše uvedené zachycuje následující fotografický obrázek níže:

Zdroj: http://bydleni.idnes.cz/zivot-ve-vietnamu-0m9-/dum_osobnosti.aspx?c=A150122_142317_dum_osobnosti_web, 2015

Obr. 7 Mrakodrapy v centru z řeky Saigon

Ve městě jsou dle výpovědi paní Marcely pozemky drahé a staví se tedy do výšky. Zahrádky zde nejsou v podstatě k nalezení. Palmy a fíkusy, banánovníky a kaktusy v hliněných květináčích ozdobují většinou vstupní dveře, balkóny a střechy a filtrují trochu znečištěný vzduch od smogu.

Před městským hlukem, smogem a také horkem obyvatelé města mohou uniknout pouze do botanické zahrady či do jednoho z městských parků, kde lze slyšet i ptačí zpěv.

Centrum Ho Či Minova města v současnosti čerpá z historické éry, všechny známé turistické atrakce (s výjimkou pagod či muzeí) mají původ v období francouzské Indočíny a lze je spočítat na prstech jedné ruky. Jsou ale zastavěny okolními budovami či je obklopují několikaproudové silnice.

Ho Či Minovo je tedy město zaplněné mrakodrapů a prudkými změnami. Tomuto ruchu se musela česká rodina také zcela přizpůsobit.

Jak už text naznačil, navíc se zde žijící Češi musí smířit se skutečností, že V Ho Či Minově městě je nedostačující počet pozemků, domy jsou dosti vysoké, úzké a s členitými okenicemi.

Jak uvedla v tomto příkladu paní Marcela, cizincům se zde žije vcelku pohodlně, i když to vnímají jako dosti nákladné žití.³⁸

7. 6 Přístup zaměstnavatele se jeví jako klíčový

Zahraniční firmy se dle zkušeností prezentované rodiny převážně o rodiny svých zaměstnanců starají po všech stránkách. Zaplatí i ubytování, vzdělání dětí, nadstandardní zdravotní pojištění, taxi-karty pro soukromé účely, některé i letenky do domovských destinací několikrát za rok.

Jak již uvedla teoretická část, přístup zaměstnavatele ke zdravotními pojištění může být pro rodinu zcela zásadní. Cestovní pojištění se jeví velmi

³⁸ IDNES.cz.: Sbalili jsme kufry, dceru a odjeli do Vietnamu. Bydlí se nám skvěle [online]. 8. února. 2015, [cit. 24. 11. 2016]. Dostupné z URL: < http://bydleni.idnes.cz/zivot-ve-vietnamu-0m9-/dum_osobnosti.aspx?c=A150122_142317_dum_osobnosti_web >

výhodné, pokud jsou brány v potaz nečekané situace, na které se to běžné základní nevztahuje.

Přístup zaměstnavatele se tedy jeví v tomto kontextu jako klíčový a zdá se být tedy dalším rozhodujícím faktorem pro otázku, zda v zahraničí daná rodina zůstane či nikoli.³⁹

7. 7 Dostupnost základních služeb

Pro rodiny, které mají děti je v tomto městě ideální čtvrť Thao Dien. Je nejznámější právě pro svoji koncentraci mezinárodních škol, obchodů, zdravotnických zařízení, pekáren, prodejen s biopotravinami, květinářství, víno a lahůdky.

Tato čtvrť expatů je koncertována na několika kilometrech čtverečních a všechny body jsou tak lehce dosažitelné pro obyvatele z jeho domova na kole.⁴⁰

7. 8 Zvyklosti cizinců ve Vietnamu

Jak uvedla paní Marcela, k nepsaným pravidlům života u cizinců ve Vietnamu patří, že poskytují práci i místnímu obyvatelstvu. Obvykle tedy

³⁹ IDNES.cz.: Sbalili jsme kufry, dceru a odjeli do Vietnamu. Bydlí se nám skvěle [online]. 8. února. 2015, [cit. 24. 11. 2016]. Dostupné z URL: < http://bydleni.idnes.cz/zivot-ve-vietnamu-0m9-/dum_osobnosti.aspx?c=A150122_142317_dum_osobnosti_web>

⁴⁰ IDNES.cz.: Sbalili jsme kufry, dceru a odjeli do Vietnamu. Bydlí se nám skvěle [online]. 8. února. 2015, [cit. 24. 11. 2016]. Dostupné z URL: < http://bydleni.idnes.cz/zivot-ve-vietnamu-0m9-/dum_osobnosti.aspx?c=A150122_142317_dum_osobnosti_web>

i mají chuťvu k dětem, pomocníci pro domácnost, zahradníka, řidiče auta či svoji kuchařku. Tento postoj je zde pojímán jako zcela běžný a vhodný.

I přes to, že zde tato rodina měla dostatečnou ekonomickou výši zajištění, vhodné bydlení i dostatečně dostupné potřebné služby, rozhodla se navrátit zpět do Čech.

Jako důvod uvedla, že ji prostě chybí rodná vlast a příbuzenské vztahy. Také se přiznala, že není snadné zvykat si na tradice jiné země a ani po dvou a půl letech je plně neovládá. Přiznala tedy, že tato adaptace není zcela jednoduchá. Jistě i tyto pocity kulturních rozdílů se na daném rozhodnutí návratu částečně podíleli.⁴¹

Jak nastínila předešlá teoretická část práce, výsledek se odvíjí i od vytvoření stupně kulturní identity s daným místem.

Na jejím příkladu je také patrné už to, co také nastínila předešlá teorie, rodina tak učinila z ekonomických důvodů, když odjela do zahraničí a i přesto, že v Čechách může mít menší plat, její vlastenectví a potřeba příbuzenských vztahů se jeví silnější. Setkala se se stylem života jiné kultury, uměla ho po potřebnou dobu přijmout, chápání jiných kultur se tak pro ni jeví jako výhodné, obdobně jako multikulturní výchova pro celou naši společnost.

Ovšem potřeba příbuzenských a přátelských vztahů, které dle poznatků teoretické části této práce, rozhoduje o návratu řady Čechů, byla klíčovým motivem i pro tuto rodinu, která se rozhodla navrátit zpět do ČR.

⁴¹ IDNES.cz.: Sbalili jsme kufry, dceru a odjeli do Vietnamu. Bydlí se nám skvěle [online]. 8. února. 2015, [cit. 24. 11. 2016]. Dostupné z URL: < http://bydleni.idnes.cz/zivot-ve-vietnamu-0m9-/dum_osobnosti.aspx?c=A150122_142317_dum_osobnosti_web >

Závěr

S historickými změnami se zvýšil počet Čechů odjíždějících do zahraničí během posledních let téměř o dvojnásobek.

Pobyt krajanů v zahraničí se jeví výhodnou strategií pro budování dobrých mezinárodních i politických vztahů, a právě z těchto důvodů je potřeba krajany v zahraničí podporovat. Velkou motivací pro udržování takových vztahů je připravenost na krizová období státu (např. doby války aj.), kdy naopak kontakty ze zahraničí mohou český stát podpořit.

Je celá řada oblastí, které je potřeba pro Čechy odjíždějící do zahraničí a vracející se zpět zlepšit a zrealizovat validní výzkumné šetření, aby bylo možné zjistit, které z nich jsou pro ně samotné nejpálčivější.

Jak vyplývá z textu, jde o podstatné oblasti, jako např. výuka dětí v zahraničí v českém jazyce (nedostatek pedagogů), informovanost zdravotního nadstandardního připojištění, možnost účasti v českých volbách i při pobytu tam aj. Zdravotní systém České republiky se nejeví jako špatný, ovšem větší informovanost o tom, co do něj spadá a proč je lepší se při pobytu v zahraničí ještě připojistit, pomůže předejít preventivně řadě problematickým situacím ze stran zákazníků zdravotní pojišťovny.

U vracejících Čechů je potřeba dostatečná uvědomělost a informovanost úředních a sociálních pracovníků i o možných negativních dočasných psychických pocitech těchto lidí, souvisejících s přechodnou adaptací na své původní rodné prostředí.

Poradci v zásadních otázkách, jako podpora v nezaměstnanosti, nárok na důchod, otázky zdravotního pojištění apod. by tak na příslušných místech měli být schopni a školeni na problematické situace, jako např. poradit dané osobě, jaké doklady ji pro potřebný nárok chybí (např. výplatní pásky od zahraničního zaměstnavatele aj.) a celým procesem vyřizování ji provázet tak, aby ji tento proces ulehčily (např. poradit, jaké formuláře vyplnit, o co

lze zažádat, kde se nahlásit aj.) Taktéž, pokud nevzniká vracející se osobě nárok na pojištění a ani nepracovala v místě pobytu, nebyla pojištěna ani tam, je potřeba začlenit ji co nejrychleji do systému takovým způsobem, aby byl tento nárok vytvořen.

V ekonomickém zájmu České Republiky se jeví stále platné pravidlo, že čeští občané, byť pobývají dlouhodobě v zahraničí, mají stále svá práva a povinnosti zachována i k České Republice.

Zástupný příklad rodiny na konci práce poukazuje, na co vše by se měl Čech odjíždějící do zahraničí připravit – např. rozdílné zvyky, reliéf krajiny, styl bydlení, jazyk, strava aj. faktory. Taktéž poukazuje, že obvyklým důvodem odjezdu do zahraničí je důvod ekonomický – možnost pracovního uplatnění. Návrat Čechů se ovšem v tomto kontextu mění dle postavení na pracovním trhu dané země. Pokud se tedy tato oblast zhorší (např. v textu prezentované Irsko) lze očekávat z ekonomických důvodů návrat těch samých Čechů zpět do ČR.

Jak je z textu patrné, Češi jsou národ, jež se umí začlenit a chápat i jiné kultury obdobně tak, jako národ, pro něhož vlastenectví a zvyklosti rodné země mají ještě pořád dostatečně velkou váhu, díky níž se do Čech opět navrací.

Seznam literatury

ALBRIGHT, Madeleine Korbel a Lucie WITTLICHOVÁ. *Vzkazy domů: příběhy Čechů, kteří odešli do zahraničí : (emigrace a exil 1848-1989) = Messages home : stories of Czechs who went abroad : (emigration and exile 1848-1989)*. Přeložil Radek BLAHETA. Praha: Dny české státnosti, 2012. ISBN 978-80-904980-1-3.

BALVÍN, Jaroslav. *Pedagogika, andragogika a multikulturalita*. Praha: Radix, 2012. ISBN 978-80-86798-07-3.

BROUČEK, Stanislav. *Češi – národ bez hranic: výběr textů a diskuse ze semináře k problematice národního vědomí Čechů žijících v zahraničí*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, v.v.i., 2011. ISBN 978-80-87112-49-6.

CANDIGLIOTA, Zuzana. *Jak být pacientem v České republice a zachovat si důstojnost: medicínské právo v otázkách a odpovědích*. Brno: Liga lidských práv, 2009. Manuály. ISBN 978-80-903473-7-3.

ČERMÁKOVÁ, Veronika: 10 pocitů, které vás budou provázet po návratu ze zahraničí [online]. 13. 4. 2014, [cit. 22. 11. 2016]. Dostupné z URL: <
<http://www.studentpoint.cz/190-kuriozity-a-zajimavosti/15070-10-pocitu-ktere-vas-budou-provazet-po-navratu-ze-zahranici#.WDS9TVyoO2l>>

Český rozhlas: Češi se vracejí z Irska domů [online]. 23. Května 2009, [cit. 17. 11. 2016]. Dostupné z URL: <
http://zpravy.rozhlas.cz/radiozurnal/zzz/_zprava/cesi-se-vraceji-z-irska-domu--585948>

Český rozhlas: Češi žijící ve Spojeném království se nemusí bát o svou bezpečnost, řekl v Praze britský ministr zahraničí Johnson [online]. 11. listopadu 2016, [cit. 14. 11. 2016]. Dostupné z URL: < http://www.rozhlas.cz/zpravy/domaci/_zprava/cesi-zijici-ve-spojenem-kralovstvi-se-nemusi-byt-o-svou-bezpecnost-rekl-v-praze-britsky-ministr-zahranici-johnson--1668838>

ČTK: Návrat z práce v cizině. Co po Vás budou chtít české úřady? [online]. 4. 4. 2014, [cit. 22. 11. 2016]. Dostupné z URL: < <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/1040574-navrat-z-prace-v-cizine-co-po-vas-budou-chtit-ceske-urady>>

europa.cz: Rozsah péče hrazeného z Vašeho zdravotního pojištění [online]. 19. 5. 2016, [cit. 14. 11. 2016]. Dostupné z URL: < http://europa.eu/youreurope/citizens/health/when-living-abroad/health-insurance-cover/index_cs.htm>

HAMALČÍKOVÁ, Kamila.: Jakou výši léčebných výloh zvolit u cestovního pojištění? [online]. 19. 5. 2016, [cit. 17. 11. 2016]. Dostupné z URL: < <http://www.usetreno.cz/pojisteni-lecebnych-vyloh-v-zahranici/>>

iDNES.cz.: Sbalili jsme kufry, dceru a odjeli do Vietnamu [online]. 8. Února 2015, [cit. 24. 11. 2016]. Dostupné z URL: < http://bydleni.idnes.cz/zivot-ve-vietnamu-0m9-/dum_osobnosti.aspx?c=A150122_142317_dum_osobnosti_web>

iDNES.cz. Když získají cizí, netratí české [online]. 19. Února 2012, [cit. 14. 11. 2016]. Dostupné z URL: < http://zpravy.idnes.cz/cesi-budou-moci-ziskat-dvoji-obcanstvi-dyz-/domaci.aspx?c=A120213_143330_domaci_jj>

Ministerstvo zahraničních věcí České Republiky.: Z čeho vychází naše práce? [online]. 17. 7. 2012, [cit. 22. 11. 2016]. Dostupné z URL:<http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/krajane/koncepce_vztahu_mzv_k_cekum_v_zahranici.html>

Inkluzivní škola.cz: Sociokulturní odlišnost [online]. 3. 7. 2013, [cit. 14 11. 2016]. Dostupné z URL: < <http://www.inkluzivniskola.cz/kdo-odkud-prichazi-do-cr/sociokulturni-odlisnost>>

Novinky.cz: Čtvrtina Čechů žijících v zahraničí uvažuje o návratu do vlasti [online]. 21. Července 2016, [cit. 14 11. 2016]. Dostupné z URL: < <https://www.novinky.cz/kariera/409762-ctvrtina-cechu-zijicich-v-zahranici-uvazuje-o-navratu-do-vlasti.html>>

Plischke Ely Simona.: S kartičkou zdravotní pojišťovny na cesty po Evropě? [online]. 23. 6. 2004, [cit. 17. 11. 2016]. Dostupné z URL: < <http://www.penize.cz/pojisteni/16727-s-kartickou-zdravotni-pojistovny-na-cesty-po-evrope/>>

Spolek České kořeny: Příběhy o cestách za svobodou [online]. „Nedatováno“, [cit. 14 11. 2016]. Dostupné z URL: < <http://www.ceskekoreny.cz/>>

Spolek České kořeny: Příběhy o cestách za svobodou [online]. 2016, [cit. 14 11. 2016]. Dostupné z URL: < <http://www.ceskekoreny.cz/aktuality/spolecne/ceske-koreny-ve-vancouveru-pozvanka-kyjov-a4plus-mail.pdf>>

stehovani-zahranici.cz.: Sociální dávky EU [online]. 2015, [cit. 17 11. 2016].
Dostupné z URL: < <http://stehovani-zahranici.cz/socialni-davky-v-eu/>>

stehovani-zahranici.cz.: Návrat z pracovního pobytu v zahraničí [online].
2015, [cit. 17 11. 2016]. Dostupné z URL: < <http://stehovani-zahranici.cz/navrat-z-pracovniho-pobytu-v-zahranici/>>

Světaznalec.cz: Čtvrtina Čechů žijících v zahraničí uvažuje o návratu do
vlasti [online]. 21. 12. 2015, [cit. 14 11. 2016]. Dostupné z URL: < <http://www.svetaznalec.cz/pocet-cechu-a-slovaku-zijicich-v-zahranici/>>

ŠTRÁFEIDOVÁ, Milena: Vladimír Krajina, Cyril Svoboda, Aja Vrzáňová
[online]. 13.10.2002, [cit. 21. 11. 2016]. Dostupné z URL: < <http://www.radio.cz/cz/rubrika/krajane/vladimir-krajina-cyiril-svoboda-aja-vrzanova/>>

ZAJAC, Štěpán.: Argentina – o českých krajanech [online]. 19. 2. 2013, [cit. 21.
11. 2016]. Dostupné z URL:
<http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/krajane/krajane_ve_svete/historie_krajanu/historie_krajanu-argentina_o_ceskych_krajanech.html/>

Seznam obrázků a tabulek

Seznam obrázků

Obr. 1 Počet Čechů pracujících v zahraničí	18
Obr. 2 Počet Čechů a Slováků žijících v zahraničí	30
Obr. 3 Situace u zdravotního pojištění vyžadující zvláštní postup.....	32
Obr. 4 Spoluúčast ve veřejných zdravotních zařízeních.....	46
Obr. 5 Bytový dům prezentované rodiny v Ho Či Minově	52
Obr. 6 Oslavy lunárního nového roku pro rezidenty areálu	57
Obr. 7 Mrakodrapy v centru z řeky Saigon.....	58